

JMG

Kandidatuppsats i journalistik
2022-01-07
Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation
www.jmg.gu.se

Rapporteringen om våldtäkter under pandemin

– En kvantitativ innehållsanalys av rapporteringen om
våldtäkter under coronaåret 2020 i jämförelse med 2019

Författare: Eda Salihov, Klara Norström, Malva Söderqvist
Handledare: Britt Börjesson
Kursansvarig: Marina Gheretti

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

Title: The news reporting about rape during the pandemic
Authors: Eda Salihov, Klara Norström, Malva Söderqvist
Level: Bachelor thesis in Journalism
Term: HT 2021
Supervisor: Britt Börjesson
Key words: Rape reporting, perpetrator, victim, corona pandemic

In 2020, when the corona pandemic swept across the world, restrictions were introduced that regulated the way people socialized. Some of the regulations were that night clubs closed, festivals and concerts were canceled or rescheduled. People were recommended to mostly work and study from home to reduce the spread of the coronavirus. The following are the main questions addressed in this thesis: What does the reporting on rape look like during the pandemic in 2020 in the following newspapers: Aftonbladet, Dagens Nyheter and Expressen? How does rape reporting in 2020 differ from the year before in 2019? How does the news reporting reflect the crime statistics for 2020 compared to 2019? This is what this study aims to find out.

Our theoretical framework is built on the agenda setting theory, media logic about news values and the selection of the news, and the Swedish media ethics of journalism.

The methodology we used was a quantitative content analysis of articles in the newspapers Aftonbladet, Expressen and Dagens Nyheter. We analyzed a total of 788 articles about rape, based on our selection in searchfield. Our code scheme with 51 variables asked different questions about the texts and their images.

We found a total of 345 articles about rape in 2020, compared to 443 articles in 2019, which means that fewer articles were published in the form of rape reporting in the analyzed media in 2020 compared with the year before, 2019. In statistics about reported rapes from 2019 and 2020, we found that the same amount of rapes were reported against women aged 18 or older during both years. That means that news reporting about rape differ between the years, even though the same amount of rapes were reported. The news reporting in the studied newspapers corresponds to the crime statistics for some of the variables we have chosen to investigate. Though some are not consistent with the statistics, for instance the place of the rape and relationships between the perpetrator and victims. The result of this study is that the analyzed newspapers do not report about rape in a way that reflect the crime statistics.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning	6
1.1 Problematisering och hypotes	6
2. Bakgrund	8
2.1 Juridiska definitioner och lagstiftning	8
2.2 Metoo-rörelsen	9
2.3 Coronapandemin	9
3. Tidigare forskning	11
3.1 Mediernas gestaltning av våldtäkter, offer och gärningsmän	11
3.1.1 Våldtäkt - ett enskilt problem istället för ett samhällsproblem	12
3.2 Kriminaljournalistik	13
3.2.1 Olika perspektiv på kriminaljournalistikens effekter	13
3.2.2 Namn- och bildpublicering inom kriminaljournalistiken	13
3.3 Krisjournalistik	14
4. Syfte och frågeställningar	16
5. Teoretiskt ramverk	17
5.1 Dagordningsteorin	17
5.1.1 Dagordningsteorins första och andra nivå	17
5.1.2 Intermediala dagordningseffekter	17
5.1.3 Nyhetsmediernas inflytande över allmänhetens världsbild i jämförelse med den personliga erfarenheten	18
5.1.4 Tillämpning av dagordningsteorin	18
5.2 Medielogik	19
6. Pressetik	20
6.1 Pressetiska reglerna	20
6.2 Kritik mot svenska journalisters synsätt på etik	21
7. Metod och material	23
7.1 Kvantitativ innehållsanalys	23
7.2 Urval	23
7.2.1 Avgränsningar	24
7.3 Analysenheter	24

7.4 Bortfall	25
7.5 Validitet och reliabilitet	25
7.5.1 Validitet	25
7.5.2 Reliabilitet	26
7.5.3 Interkodarreliabilitetstest	26
7.5.4 Stickprov och dubbelkoll efter kodning	27
7.6 Objektivitet	27
7.7 Förklaring av variabler	28
7.7.1 Variabler om våldtäktens karaktär	28
7.7.2 Variabler om gärningsman	28
7.7.3 Variabler om offer	29
7.7.4 Variabler om bilder	30
8. Resultat	31
8.2 Våldtäktens karaktär	32
8.2.1 Plats	32
8.2.2 Särskilt våld i samband med våldtäkten	34
8.2.3 Relation mellan offer och gärningsmän	35
8.2.4 Framträdande i rubrik - offer eller gärningsmän?	36
8.3 Gärningsman/män	36
8.3.1 Gärningsmännens ålder	37
8.3.2 Antal gärningsmän	38
8.3.3 Gärningsmännens etnicitet	39
8.3.4 Gärningsmännens yrke	39
8.3.5 Namn- och bildpublicering av gärningsmän	41
8.4 Offer	43
8.4.1 Offrets ålder	43
8.4.2 Offrets påverkan av alkohol/narkotika eller utsatthet för droger	44
8.5 Variabler som inte genererade nämnvärda resultat	44
8.6 Sammanfattning av resultat	45
8.7 Resultatanalys	46
8.7.1 Likheter i våldtäktsrapporteringen mellan de undersökta åren	46
8.7.2 Skillnader i våldtäktsrapporteringen mellan de undersökta åren	48
8.7.3 Likheter mellan brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen	50
8.7.4 Skillnader mellan brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen	51
9. Diskussion	53
9.2 Jämförelse med uppsatsen teoretiska ramverk och tidigare forskning	53

9.2.1 Dagordningsteorin - våldtäktens plats och relation mellan offer och gärningsmän i nyhetsrapporteringen speglar inte brottsstatistiken	53
9.2.2 Medielogik - pandemins påverkan på nyhetsurvalet och motsättningen mellan medielogik och idealet att spegla verkligheten	54
9.2.3 Pressetik - få namn- och bildpubliceringar av gärningsmän och knapphändig information om offer i artiklarna	54
9.3 Slutsats - svar på frågeställningar	56
9.3.1 Frågeställning 1	56
9.3.2 Frågeställning 2	57
9.3.3 Frågeställning 3	58
9.4 Generaliserbarhet	59
9.5 Förslag till vidare forskning	59
10. Referenser	61
Bilaga 1: Kodbok	66

1 Inledning

När nyhetsmedier traditionellt sett rapporterat om våldtäkter, är det inte sällan i form av grupp- och överfallsvåldtäkter i parker, på klubbar, festivaler och andra sociala sfärer (NCK, 2020, Sandberg, 2003). Mer sällan har rapporteringen handlat om våldtäkter som sker i hemmet eller under former där gärningsmannen och offret har en närmare relation (Sandberg, 2003).

Under 2020 när coronapandemin svepte in över världen infördes restriktioner som reglerade människors sätt att umgås. Bland annat stängdes nattklubbar ner, festivaler och konserter ställdes in eller flyttades fram. Människor tvingades jobba och studera hemifrån för att minska smittspridningen.

Utifrån detta anser vi det intressant att studera hur våldtäktsrapporteringen sett ut i Sveriges tre svenska största tidningar (Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen) under just coronaåret 2020 i jämförelse med föregående år, 2019.

1.1 Problematisering och hypotes

Att medier i stor utsträckning väljer att rapportera om våldtäkter som sker i form av grupp- eller överfallsvåldtäkter i parker, på klubbar och festivaler kan ha sina förklaringar. Våldtäkter på allmän plats passar i en viss utsträckning mediedramaturgin då de är av en mer sensationell karaktär och kan motiveras ha ett allmänintresse med tanke på att brottet inträffat på allmän plats (Pollack, 2001; Sandberg, 2003)

Men faktum kvarstår att de flesta våldtäkter utspelar sig i inomhus i hemmet, där gärningsmannen är, en för offret, bekant person (Brå, 2020). Under pandemiåret 2020 har allt färre personer rört sig i miljöer där ovan nämnda våldtäkter utspelar sig. Till följd av smittspridningen har människor tillbringat större tid hemma än tidigare år.

Utifrån detta är vår hypotes att medier rapporterat färre antal artiklar/notiser om våldtäkter 2020 i jämförelse med året innan. Dels för att människor tillbringat mer tid hemma och mindre tid på allmänna platser, då nyhetsmedier oftare rapporterar om våldtäkter på dessa platser (Sandberg, 2003), dels för att nyhetsurvalet och nyhetsmediernas dagordning 2020 till stor del tagits upp av coronarelaterade nyheter.

När pandemin bröt ut vittnade myndighetsrapporter från Brottsförebyggande rådet (Brå) och Jämställdhetsmyndigheten (2020) om en risk för ökad utsatthet mot kvinnor som lever med våld i nära relation i och med isoleringen hemma, där våldtäkt kan vara ett av brotten.

Brottsstatistiken över antalet anmälda våldtäkter 2020 visade i sin tur att antalet anmälda våldtäkter ökade i jämförelse med 2019 (Brå, 2021). När det kommer till antalet anmälda våldtäkter mot kvinnor 18 år och äldre, kategorin där störst andel våldtäkter anmäls, låg antalet anmälningar 2020 och 2019 på samma nivå.

Frågan som uppstår är därmed hur detta har syns i nyhetsrapporteringen? Var utspelar sig de våldtäkter som tog plats i nyhetsrapporteringen 2020 i jämförelse med 2019? Och i vilken utsträckning tog rapporteringen om coronarelaterade nyheter över?

Denna uppsats utgår från studier om “agenda setting” som handlar om att medier har en makt att påverka allmänhetens opinion och bild av samhällsfrågor (McCombs & Shaw, 1972). Med bakgrund av det, och det faktum att ett av journalistikens ideal är att rapportera en sanningsenlig bild som speglar verkligheten (Kovach & Rosenstiel, 2014) kommer denna studie genomföras.

Hur har mediers rapportering om våldtäkter sett ut under coronaåret 2020 i jämförelse med 2019 och hur stämmer den överens med brottsstatistiken? Har nyhetsrapporteringen speglat verkligheten med sin rapportering avseende våldtäkter 2020? Det avser denna uppsats att ta reda på.

2 Bakgrund

I det här avsnittet presenteras den juridiska bakgrund i form av lagstiftning om våldtäktsbrott samt metoo-rörelsen som det fenomen som påverkat den samhälleliga debatten av sexualbrott de senaste åren. Även coronapandemin och dess inverkan på rörelsefriheten i samhället presenteras i detta avsnitt.

2.1 Juridiska definitioner och lagstiftning

Sexualbrottslagstiftningen har under 2000-talet förändrats på ett flertal olika punkter. Från och med 2005 kan personer som inte aktivt kan säga "nej", enligt lagens mening, utsättas för en våldtäkt. Exempel på sådana personer är barn, personer som sover eller drogpåverkade. 2013 omformulerades lagen för att inkludera fler fall och situationer genom att omfatta personer som är i en "särskilt utsatt situation".

Den senaste lagförändringen var 1 juli 2018 när en ny samtyckeslag trädde i kraft. Lagen innebär följande:

1 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt (SFS 2018:618).

Beroende på hur brottet har gått till kan våldtäktsbrott få följande olika rubriceringar: oaktsam våldtäkt, våldtäkt, grov våldtäkt och försök till våldtäkt.

Våldtäkt och oaktsam våldtäkt förefaller under denna benämning om domstolen anser att våldet eller "med hänsyn till omständigheterna vid brottet" är mindre allvarligt till skillnad från grov våldtäkt. (SFS 2018:618).

Oaktsam våldtäkt infördes i brottsbalken i samband med att den nya samtyckeslagen trädde i kraft 2018. Formuleringen om oaktsamhet syftar till att reglera ansvaret om vikten att försäkra sig om att andra personer deltar i den sexuella akten frivilligt, samt för att personer ska kunna dömas för våldtäkt även om hot eller våld inte förekommit (SFS 2018:618).

Vad gäller straffskalan för grov våldtäkt är det straffet lägst fem år och högst tio år. Då ska våldet enligt domstolen varit "särskilt hänsynslöst" och gärningspersonen ska ha visat "särskild hänsynslöshet eller råhet". Fall om gruppvåldtäkter, det vill säga när flera personer förgripit sig på offret, kan också komma att räknas hit (SFS 2018:618).

Sammanfattningsvis har både straff och formuleringar i rubriceringar om våldtäkt skärpts under senare år. Det kan bland annat innebära att fall som idag bedöms som våldtäkt inte gjorde det innan samtyckeslagen inrättades 2018.

2.2 Metoo-rörelsen

Förutom att sexualbrottslagstiftningen ändrats har samhället befunnit sig i en uppmärksam debatt de senaste åren. I oktober 2017 anklagade flera kvinnor i USA filmproducenten Harvey Weinstein för flera fall av våldtäkt och sexuella trakasserier. I samband med detta startades hashtagen #Metoo där kvinnor delade med sig och vittnade om berättelser av sexuella övergrepp och trakasserier. Kampanjen startades i syfte att visa att kvinnor inte är ensamma om sina upplevelser och det dröjde inte länge förrän hashtagen fick stort internationellt genomslag och kvinnor världen över delade sina historier på sociala medier (Kantor & Twohey, 2017, 5 oktober; Farrow, 2017, 10 oktober).

I Sverige avsattes flera offentliga manliga profiler i olika yrkesbranscher efter anklagelser om sexualbrott som övergrepp och trakasserier, men också våldtäkter. Detta fick stor uppmärksamhet i medier. Hur svenska medier hanterade metoo-kampanjen med namnpublicering av misstänkta gärningsmän i offentligheten har gett upphov till en medieetisk debatt och flera fall som tagits upp av Mediernas Etiknämnd (MEN) eller rättsliga fall av förtal (Truedson, 2020).

Metoo-rörelsen har skapat både en medieetisk diskussion om rapporteringen av sexualbrott samt en samhällelig diskussion om sexualbrott i stort. År 2019 och 2020, i efterskalvet av Metoo, har artiklarna denna uppsats avser att analysera, publicerats. Det är inte omöjligt att Metoo-rörelsen och dess efterföljande debatt som till viss mån fortfarande pågår har format rapporteringen avseende våldtäkter.

2.3 Coronapandemin

I december 2019 rapporterades ett sjukdomsutbrott orsakat av ett nytt coronavirus i kinesiska Wuhan. Världshälsoorganisationen, WHO, erkände senare officiellt det nya coronaviruset som sars-cov-2, och gav sjukdomen namnet covid-19. I februari 2020 registrerades en kraftig ökning av antalet fall av covid-19 i norra Italien. Samtidigt som många andra länder rapporterade om ökade smittotal (Europeiska rådet, 2021).

Det dröjde till mars 2020 innan viruset fick fäste i Sverige och inhemsk smittspridning konstaterades. I samband med det införde regeringen tillsammans med Folkhälsomyndigheten (FHM) veckovisa presskonferenser för att löpande uppdatera om smittläget.

Bland de första restriktionerna som infördes var distansundervisning på lärosäten och gymnasieskolor, samtidigt som arbetsgivare uppmanades underlätta för sina anställda att jobba hemifrån för att minska smittspridningen. I samma syfte begränsades antalet deltagare vid allmänna sammankomster till maximalt 500 personer, och skärptes sedan till 50 personer.

I juli trädde lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen i kraft. Lagen innebär bland annat att restriktioner om max antal personer vid ett bord på serveringsställen, förbud av alkoholförsäljning efter en viss tid på kvällen och att endast sittande publik är tillåten (SFS 2020:526).

I sin helhet ledde restriktionerna till att nattklubbar hölls stängda större delen av 2020 till följd av regeln om maxantal på allmänna sammankomster. Det gjorde också att konserter och andra evenemang ställdes in, sköts upp eller genomfördes i mindre skalor. Detta i kombination med distansundervisning och jobb hemifrån gjorde att 2020 gick till historien som ett år präglad av social distansering och begränsat umgänge på allmänna platser.

Att utrymmet i nyhetsmedier 2020 till stora delar kom att handla om nyheter kopplade till pandemin (Ghersetti & Odén, 2021), anser vi styrker relevansen att studier om pandemins konsekvenser i medier genomförs, dit denna uppsats ingår.

3 Tidigare forskning

Vi har inte funnit tidigare forskning, som utifrån liknande samhällsliga utgångsläge, undersökt vad denna studie går ut på att göra. I det här avsnittet presenteras därmed tidigare forskning utifrån de forskningsområden uppsatsen är en del av. För att i denna uppsats kunna ta reda på hur våldtäktsrapporteringen sett ut under coronaåret 2020 i jämförelse med föregående år, finner vi det intressant att lyfta fram den tidigare forskning som rör mediernas rapportering av våldtäkt samt medieforskning om kriminaljournalistik och krisjournalistik. Inom varje område av dessa tre finns omfattande forskning. Till följd av studiens tid- och storleksbegränsning har vi valt att presentera den forskning inom dessa områden vi finner mest relevant för vår studie. I samband med vår research har vi tagit inspiration av en tidigare uppsats av Alice Edwards och Anton Lorentzson (*#Våldtäkt, 2019*), tidigare elever på JMG. Eftersom både uppsatsen *#Våldtäkt* och vår uppsats berör en del gemensamma punkter så har det varit till stor nytta att kunna ta del av deras tillvägagångssätt, diskussion och resultat.

3.1 Mediernas gestaltning av våldtäkter, offer och gärningsmän

Då denna studie syftar till att reda ut hur våldtäktsrapporteringen sett ut under 2019 och 2020, har vi valt att lyfta tidigare studier om hur våldtäkter gestaltas i nyhetsmedier och vilka uppfattningar det kan leda till i samhället.

Tidigare forskning har lett till slutsatser om hur medier reproducerar stereotyper om våldtäkter, vem som våldtar och vem som blir våldtagen. En av de som undersökt detta närmare är Shannon O'Hara (2012) i studien *Monsters, playboys, virgins and whores: Rape myths in the news media's coverage of sexual violence*. Studien analyserade tre olika omskrivna våldtäktsfall av olika karaktär i amerikanska och brittiska medier. O'Hara fann att vid ett av fallen, användes en retorik som pekade på offrets skuld i våldtäkten. I det andra fallet, porträtterades våldtäktsmannen som en "sexgalning" som inte har någon bekantskap med offret, vilket O'Hara menar vidhåller en allmän bild av våldtäktsmän som "sjuka, och emotionellt störda män" och avvikande från samhällets normer. I det tredje analyserade fallet, såg O'Hara båda dessa typer av stereotyper.

Hon menar att nyhetsmedierna ofta porträtterar gärningsmän som ett "monster", och offer som "oskulder" eller "förföriska kvinnor" som ska ha varit "inbjudande". O'Hara (2012) menar att medierna i studien vidhöll stereotyper om våldtäkter och bortsåg från offrets skada, vilket verkade för att trivialisera brottet.

Ovan nämnda studie är utförd på brittiska och amerikanska nyhetsmedier, där det finns en annan uppbyggnad vad gäller medieetiskt system och rättssystem, som bygger på en annan kulturell och historisk kontext. Det gör att studien inte är direkt överförbar på det svenska medielandskapet. Å andra sidan ger den en bild av hur stereotyper om våldtäkter kan förmedlas i medier.

En studie som undersökt våldtäktsrapportering i medier utifrån ett mer kvantitativt perspektiv är magisteruppsatsen *Riktig våldtäkt* (2003) av etnologen David Sandberg. Han undersökte Dagens Nyheters våldtäktsrapportering under 2002 och 2003 och fann att de flesta fall som

uppmärksammades rörde sig om överfallsvåldtäkt som skett på allmän plats av okänd gärningsman/män. 55 procent av de 201 analyserade artiklarna rörde sig om fall av överfallsvåldtäkt utomhus, vilket han menade skiljer sig från brottsstatistiken (Sandberg, 2003). Alice Edwards och Anton Lorentzson upprepade i princip David Sandbergs studie och undersökte i stället årtalen 2017 och 2018. En stor del av deras resultat stämde överens med Sandbergs studie och kom fram till att bevakningen av ämnet våldtäkt fått samma utrymme 2001–2002 som 2017–2018.

Sandberg såg att de gärningsmän som uppmärksammades ofta var tillskrivna attribut som tidigare kriminell bakgrund, utländsk bakgrund, ensam gärningsman som överfaller kvinnor utomhus eller ”särskild hänsynslöshet” vid brottet.

“Under de två år som jag undersökt finns inte en artikel som beskriver gärningsmännen som “vanliga” män. I de fall gärningsmännen beskrivs närmare handlar det uteslutande om män som misshandlat, hotat eller kidnappat sina offer. Det framgår ofta att de begått brott tidigare eller att de inte tvekar att göra det om så krävs. De är mer än bara våldtäktsmän.” (Sandberg, 2003 s. 28).

Likt O'Hara resonerar Sandberg kring mediers vidhållande av stereotyper kring rapportering av våldtäkt. Han menar att det är problematiskt då det riskerar att bidra till fördomar om vilka som våldtar och vem som våldtas.

3.1.1 Våldtäkt – ett enskilt problem i stället för ett samhällsproblem

När nyhetsmedierna marginaliserar gärningsmän och offer inom våldtäktsfall till ovan nämnda stereotyper, riskerar det att leda till att våldtäkt uppfattas som ett enskilt problem i stället för ett samhällsproblem (O'Hara, 2012; Sandberg, 2003). O'Hara skriver (2012): “Användandet av stereotyper förhindrar diskussionen om de verkliga orsakerna bakom sexuellt våld. Om gärningsmannen är ett avvikande monster, blir våldtäkt ett slumpmässigt fall av våld mer än ett samhällsproblem.” (O'Hara, 2012. s.256).

I anslutning till detta har Gabriella Nilsson (2019) studerat huruvida Expressens våldtäktsrapportering mellan 1990 och 2015 gestaltar anledningen att våldtäkten uppstod. Med det menas om det presenteras vem som bär skulden för våldtäkten, och om en lösning presenteras.

Nilsson skriver att problemet sällan förklaras som att män våldtar och att lösningen nästan aldrig presenteras som att arbeta för att män slutar våldta. Vidare skriver hon att skulden aldrig läggs på män som grupp. Hon menar att även då det har skett lagändringar som en direkt följd av bevakning och debatt i medier, verkar nyhetsrapporteringen om våldtäkter framför allt för att upprätthålla nuvarande samhällsläge (Nilsson, 2019).

3.2 Kriminaljournalistik

Tidigare forskning om kriminaljournalistik, den journalistiska kategorin som innefattar rapporteringen om våldtäkt presenteras i detta avsnitt.

Brott som per definition är avvikande och normbrytande, har genom historien haft en tendens att bli till nyheter. Brott passar också in i mediedramaturgin då de kan personifieras, dramatiseras och genom att till exempel följa den rättsliga processen för ett brottsfall, rapporteras om i en serie (Pollack, 2001).

Ester Pollack, docent i journalistik, har undersökt hur kriminalrapporteringen i svenska medier sett ut över tid. I sin avhandling *En studie i medier och brott* (2001) konstaterar hon att våldsbrott mot personer är mer vanligt förekommande i medierna än egendomsbrott som rån, snatteri, stöld, skadegörelse och bedrägeri, vilket skiljer sig från de brotten som är mest frekventa i brottsstatistiken.

Pollack skriver (2001) att forskningen är samstämmig om att det finns en förvrängning i medierna gällande vilka brott som uppmärksammas i medier i förhållande till brottsstatistiken. Pollack lyfter vidare specifikt brittiska studier från 1990-talet som visar att våldsbrott och sexualbrott är en särskilt populär brottsgenre inom journalistiken.

3.2.1 Olika perspektiv på kriminaljournalistikens effekter

Kriminaljournalistikens funktion och effekter har inom medieforskningen diskuterats från olika perspektiv. Dels perspektivet där rapporteringen om brott uppfattats som ett hot mot lag, ordning och moral genom att glamorisera och indirekt inspirera till brott. Dels det motsatta perspektivet där brottsjournalistiken anses skapa överdriven rädsla för brott genom att förmedla en bild av att samhället är i behov av polis och rättsväsendet för att säkerställa ett tryggt samhälle (Pollack, 2001).

Anita Heber (2007) lyfter i samband med detta fram medier som en faktor till rädsla för brott i avhandlingen *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress*. Hon menar att de brott som medierna rapporterar om ofta uppfyller kriterier om spänning, våldsamt och ovanligt, medan de brott som förekommer oftare, rapporteras mindre om.

Ännu ett perspektiv brottsjournalistikens effekter diskuterats utifrån är att den ses som nödvändig för att kritiskt granska makten och rättsväsendet, och att den därmed har en aktiv roll mot maktmissbruk (Pollack, 2001).

3.2.2 Namn- och bildpublicering inom kriminaljournalistiken

Eftersom denna uppsats ämnar undersöka rapporteringen av våldtäkter i medier, anser vi det vara relevant att studera hur valda tidningar förhåller sig till namnpublicering av gärningsmän. Inte minst under metoo-rörelsen 2017 aktualiserades namnpublicering av misstänkta gärningsmän.

I publikationen *Uthängd - inte bara #metoo* (2020), skriver Pollack om brottslighet och namnpublicering under kapitlet med samma namn. Studien är en uppföljning på Britt Börjessons undersökning *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet* från 1988.

Studien visar att de flesta av brottsartiklarna i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter de studerade åren 2014 och 2019 inte namnger brottslingar. Expressen har den högsta procentuella andelen av brottsartiklar med namngiven gärningsperson, följt av Aftonbladet och Dagens Nyheter (Pollack, 2020).

Vid de artiklar gärningspersonen namnges är tre fjärdedelar av gärningspersonerna inte dömda. Gärningspersoners etnicitet nämns sällan i de tre tidningarna. I ungefär hälften av artiklarna där etnicitet anges är också namn utskrivet (Pollack, 2020).

Vidare visar studien att de tre tidningarna inte publicerar bild på gärningspersoner i de flesta artiklar. Expressen publicerar bild oftast följt av Aftonbladet och Dagens Nyheter. Med avidentifierade bilder menas att de är pixlade eller på annat sätt censurerade (Pollack, 2020).

I samma publikation hänvisar Britt Börjesson och Bengt Johansson till en SOM-undersökning (1999–2019 och 2005–2020). Undersökningen gjordes genom att dela ut ett frågeformulär med olika omständigheter och svarsalternativ till journalister och privatpersoner. Den visade att både allmänheten och journalister har liknande värderingar om namnpublicering 2020 som för 20 år sedan.

Studien visar att journalister och allmänheten anser att namn på statsråd, riksdagsledamöter och kommunpolitiker ska publiceras vid brott i större utsträckning än brott begångna av grundskolerektorer eller ordförande i lokala idrottsföreningar. Ju större inflytande en person har i och med sitt yrke, desto större allmänintresse och anledning att namnpublicera, anser både allmänheten och journalister (Johansson & Börjesson, 2020).

Namn- och bildpublicering utgör en del av nyhetsmediernas sätt att rapportera om brott. Det kan vidare vittna om mediernas värdering av de pressetiska reglerna om att respektera den personliga integriteten, höra båda sidor och vara försiktig med namn i jämförelse med allmänintresse.

3.3 Krisjournalistik

Då uppsatsen har sin utgångspunkt i att undersöka hur coronapandemin 2020 påverkat de valda mediernas våldtäktsrapportering i jämförelse med 2019, kommer forskning om hur coronapandemin har påverkat mediernas dagordning under 2020 i stort att presenteras, samt jämföras med liknande kriser som inträffat.

Med krisjournalistik menas den journalistik som handlar om allvarliga händelser eller serier av händelser som har påverkat ett helt samhälle eller delar av det. Som forskningsfält är krisjournalistik förhållandevis nytt, men växande, och koncentrerar sig på nyhetsmediernas organisation och innehåll vid samhällseliga kriser. Krishändelser brukar få mycket uppmärksamhet i nyhetsmedierna (Ghersetti & Odén, 2019), och coronapandemin är inget

undantag. Under coronapandemin har det publicerats hundratusentals svenska artiklar om covid-19 (Dahlgren, 2021).

Peter M. Dahlgren, medieforskare vid Göteborgs universitet, har i en studie analyserat nästan 700 000 webbartiklar publicerade från första januari 2020 till slutet av april 2021. Totalt 19 nyhetssajter ingår i studien, allt från alternativa medier till traditionella medier, däribland Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter som denna studie undersöker. Studien visar att ungefär 70 procent av Aftonbladet, Dagens Nyheter och SVT:s webbartiklar på förstasidan handlade om coronapandemin under mars 2020. Därefter minskade den omfattande coronabevakningen och ökade sedan i samband med andra vågen hösten 2020. Under januari 2020 till april 2021 handlade cirka 25 procent av alla artiklar om corona (Dahlgren, 2021).

Marina Ghersetti och Tomas Odén, docenter vid Göteborgs universitet, har likt Dahlgren studerat nyhetsbevakningen under coronapandemin. På uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) studerade de nyhetsbevakningen av coronapandemin våren 2020 i Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets pappersupplagor genom sökordet corona* under 1 januari till 30 juni år 2020.

Rapporten visar att ovanstående tidningar nådde sin topp i antal träffar per dag ungefär tre veckor in i mars, vilket motsvarade 418 träffar. Under april och maj månad minskade intensiteten i rapporteringen successivt (Ghersetti & Odén, 2021). Under sommarmånaderna och september stannade det totala antalet träffar i de fyra tidningarna mellan 50 och 100 per dag för att sedan öka rapporteringen ökade marginellt under november och december månad.

Ghersetti och Odén har tidigare genomfört studier om fågelinfluensan, svininfluensan och ebolaepidemin. Både svininfluensan 2009 och ebolaepidemin 2014–2015 fick stor medial uppmärksamhet i Sverige. I rapporten konstateras att rapporteringen om coronapandemin har varit mycket mer omfattande och fick flerfaldigt mer uppmärksamhet. Vidare skriver de att: “sannolikt har ingen annan händelse under efterkrigstiden fått större uppmärksamhet i svenska nyhetsmedier under jämförbar tid.” (Ghersetti & Odén, 2021 s.25).

4 Syfte och frågeställningar

Denna studie undersöker hur våldtäktsrapporteringen i de tre tidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen ser ut under åren 2019 och 2020.

Syftet är att undersöka hur våldtäktsrapporteringen har sett ut under det första coronaåret 2020 samt 2019 och jämföra med brottsstatistiken från de två åren. Vi kommer sedan att jämföra coronaåret 2020 med 2019 för att se om våldtäktsrapporteringen har förändrats under pandemin.

Under 2020 bestod den största nyhetsrapporteringen av nyheter om coronapandemin och vi finner det intressant att undersöka hur mycket utrymme som lämnades till brott i form av våldtäktsbrott samt hur det speglar brottsstatistiken.

Frågeställningar:

1. Hur såg rapporteringen ut om våldtäkter ut under coronaåret 2020 i tidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen?

Detta kommer att undersökas genom att analysera materialet utifrån följande tre olika typer av innehållsmässiga kategorier: våldtäktens karaktär, gärningsmän/man och offer.

2. Hur skiljer sig våldtäktsrapporteringen 2020 med jämförelseåret 2019?

3. Hur överensstämmer nyhetsrapporteringen med brottsstatistik för åren 2020 och 2019?

5 Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras de olika teoretiska utgångspunkterna som ligger till grund för uppsatsen samt tillämpning av dem.

5.1 Dagordningsteorin

Denna studie utgår från att mediernas nyhetsrapportering påverkar den allmänna opinionen, vilket behandlas i teorin om agenda setting, dagordningsteorin. Teorin förknippas oftast med Maxwell McCombs och Donald Shaws studie *The Agenda-Setting Function of Mass Media* (1972). I studien kartlade forskarna vilka frågor som medierna rapporterade om och vilka samhällsfrågor som medborgarna ansåg vara viktiga i samband med det amerikanska presidentvalet 1968. Studien visade att de sakfrågor som dominerat mediernas dagordning ansågs vara de viktigaste samhällsproblemen hos medborgarna. McCombs och Shaws slutsats var att journalistiken påverkar opinionen genom att uppmärksamma vissa sakfrågor i rapporteringen och tona ned andra.

5.1.1 Dagordningsteorins första och andra nivå

Forskare skiljer mellan dagordningsteorins första nivå och andra nivå. Den första nivån handlar om *vad* journalistiken rapporterar om - vilka objekt som är framträdande. Medan den andra nivån handlar om *hur* dessa objekt beskrivs, eller vilka attribut som tillskrivs olika sakfrågor och aktörer. Studier visar att vilka attribut som olika aktörer tillskrivs i nyhetsrapporteringen påverkar medborgarnas uppfattningar om dessa. (Shehata, 2019; Golan & Wanta, 2001; McCombs et.al., 2000). Detta gäller även för sakfrågor (Shehata, 2019; Benton & Fraizer, 1976; McCombs, 2014).

“Utvecklingen av dagordningsteorins andra nivå med fokus på hur människor uppfattar sin omvärld gör likheten till gestaltningsteorin (framing) påtaglig” (Shehata, 2019; s. 340; McCombs & Ghanem, 2003; Schefuele, 2000; Weaver, 2007). Detta då även gestaltningsteorin syftar på *hur* en sakfråga framställs eller uppfattas (Shehata, 2019).

5.1.2 Intermediala dagordningseffekter

Med intermediala dagordningseffekter menas att vissa medier är tongivande i att sätta agendan för andra mediers nyhetsrapportering (Shehata, 2019; McCombs, 2014). Det finns således även en dagordningsmakt medier emellan (Shehata, 2019; Vliegthart & Walgrave, 2008). Centralt placerade medier med stor spridning och stora resurser, som bevakas av andra journalister har i allmänhet större möjlighet att sätta agendan för andra medier. (McCombs, 2014). De tidningar vi har valt att studera (Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter) kan betraktas som medier med intermediala dagordningseffekter eftersom de är de två dagstidningarna och största kvällstidningen med störst räckvidd i Sverige (Orvesto, 2021).

5.1.3 Nyhetsmediernas inflytande över allmänhetens världsbild i jämförelse med den personliga erfarenheten

I avhandlingen *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning* (1986) studerar medieforskaren Kent Asp bland annat massmediers effekter på den enskilda individen. Asp tar upp tre olika informationsvägar som påverkar individens världsbild: individens egna personliga erfarenheter (egen kommunikation), andra personers erfarenheter (personkommunikation) och den information som förmedlas via massmedier (mediekommunikation) (Asp, 1986).

Asp (1986) menar att “man kan t ex på goda grunder anta att mediekommunikationen spelar en mindre roll för individens verklighetsuppfattning i sådana politiska frågor där individen personligen kan observera verkligheten eller ha en direkt erfarenhet av den.” (s. 349). Han menar att det är orimligt att helt frånsä den personliga erfarenheten i frågor där det är möjligt att personer har egna erfarenheter, eftersom de har en direkt effekt på individens politiska världsbild. Asp menar istället att det sker en växelverkan mellan egna personliga erfarenheter och de erfarenheter som massmedierna förmedlar (Asp, 1986).

I studien *Våld och Hälsa* från 2014 av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet svarade en av tio kvinnor och en av hundra män att de utsatts för allvarligt sexuellt våld efter sin 18-årsdag. Med allvarligt sexuellt våld menades i studien “med våld eller hot påtvingat samlag eller försök till påtvingat samlag eller liknande handlingar, inklusive sexuellt övergrepp då den utsatta befunnit sig i ett tillstånd utan möjlighet att försvara sig.” (NCK, 2014). Det kan ge en indikation på att inte alla individer har egna personliga erfarenheter av våldtäkt sett till hela Sveriges befolkning. Det styrker argumentet för att nyhetsmedier har ett inflytande över allmänhetens bild av våldtäkter och således dagordningsteorin relevans i denna studie.

5.1.4 Tillämpning av dagordningsteorin

Dagordningsteorins första nivå, det vill säga *vad* journalistiken rapporterar om är en relevant teori vad gäller denna studies syfte att undersöka vilka våldtäkter (*vad*) nyhetsmedier väljer att lyfta och hur rapporteringen ser ut i relation till brottsstatistiken.

Studien fokuserar också på hur rapporteringen om våldtäkt har sett ut under coronaåret 2020. Denna fråga kan kopplas till dagordningsteorins andra nivå, det vill säga *hur* rapporteringen ser ut. Med utgångspunkt i teorins andra nivå kommer vi kunna undersöka *hur* nyhetsmedier väljer att rapportera om våldtäkter, våldtäktsoffer och gärningsmän.

Genom att utgå från dagordningsteorin i denna uppsats är det möjligt att argumentera för att nyhetsmediernas rapportering om våldtäkt påverkar människors uppfattningar om *vad* som är en våldtäkt. Men även *hur* ett våldtäktsoffer och en gärningsman är, utifrån vilka attribut som de tillskrivs i rapporteringen.

5.2 Medielogik

Dagordningsteorin är intressant att undersöka utifrån en opinionsskapande aspekt, medan medielogiken är intressant att granska då det utgör de rad av val som avgör vilket medieinnehåll som publiceras (Altheide & Snow, 1979).

Medielogikens första urval är valet av vilka händelser som platsar som nyheter och uppfyller särskilda nyhetsvärderingskriterier. Forskare har genom historien låtit undersöka vilka typer av händelser som blir nyheter. Några avgörande faktorer är bland annat att händelserna är avvikelser, utspelar sig nära i olika dimensioner, handlar om olika typer av eliter, är begripliga, går i linje med journalisters och publikens värderingar och utspelas inom sakområden för politik, olyckor eller brott (Hvitfelt, 1989).

Förutom att brott tenderar att vara en favoriserad nyhetsgenre att rapportera om inom journalistiken, uppfyller det flera andra tekniker inom medielogiken, som personifiering, konkretisering och möjligheten att rapportera och följa upp brottet i en serie (Pollack, 2001).

Vidare utgör val av uppgifter, intervjupersoner, språk, bildsättning och rubrik nästa steg i medielogiken – från vilka händelser som väljs ut till nyheter, till hur de framställs och porträtteras i nyhetsmedier (Altheide & Snow, 1979).

Medielogiken innebär även att journalistiken tenderar att överbetona inslag som passar in i stereotypa berättarmallar och tona ner inslag som inte gör det (Ghersetti & Odén, 2019). När det kommer till mediernas rapportering om våldtäkter tar uppsatsens avsnitt om *tidigare forskning* upp studier som visar att medier använder stereotypa berättarmallar (Sandberg, 2003; O'Hara, 2012).

Våldtäktsfall, liksom brott generellt uppfyller ofta kriterier för en nyhetshändelse (Pollack, 2001; 2021). Med coronapandemin som spelat en central roll och upptagit en stor del av bevakningen och medieutrymme 2020, (Dahlgren, 2021; Ghersetti & Odén, 2021) uppstod en större konkurrens om medieutrymme än 2019. Därmed anser vi det relevant att genomföra denna studie med utgångspunkt om teorin om medielogik.

6 Pressetik

Nedan presenteras pressetik och de pressetiska reglerna närmare, som utgör en teoretisk utgångspunkt för uppsatsen.

6.1 Pressetiska reglerna

I Sverige råder stor frihet att skriva, yttra och framföra åsikter utan censur. I denna frihet finns en etisk gräns som man inte får bryta. De pressetiska reglerna är mycket mer än bara de etiska publiceringsreglerna (Ahlquist & Borglund, 2017). I detta avsnitt kommer vi titta närmare på de pressetiska reglerna, då vi i uppsatsens analysdel kommer att granska vårt resultat mot de pressetiska reglerna.

Etik och moral används synonymt med varandra där etik är som ett system för att kunna uppfatta vad som är rätt och fel och moral är själva handlingen i detta. Teoretiskt sett ligger moral i grunden för etiska reflektioner (Ahlquist & Borglund, 2017). Man kan koppla mycket till etik men i denna uppsats kommer vi endast titta på etiken som rör journalistiken och etiska frågor inom journalistik och press. De pressetiska reglerna har tagits fram av pressen på eget initiativ för att hindra politiker från att inskränka på nyhetsmediernas pressfrihet, och för att skydda enskilda individer från lidande (Ahlquist & Borglund, 2017).

Dessa regler finns presenterade i skriften *Spelregler för press, radio och tv*. Vi väljer att inkludera de pressetiska reglerna i uppsatsen för att se om reglerna påverkar hur medier skriver om våldtäkter och vad som publiceras.

Det är de pressetiska publiceringsreglerna som Allmänhetens Medieombudsman (MO) och Mediernas Etiknämnd (MEN) använder som en form av checklista när den ansvariga utgivaren ställs till svars vid en prövning. Dessa är några av de pressetiska publiceringsreglerna som vi kommer att analysera vårt resultat utifrån:

Ge korrekta nyheter

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.

Vi har valt att granska vårt resultat mot denna punkt då vi vill undersöka om rapporteringen om våldtäkt är nyanserad och speglar brottsstatistiken.

Respektera den personliga integriteten

7. Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd. Avstå från sådan publicitet om inte ett uppenbart allmänintresse kräver offentlig belysning.

9. Visa alltid offren för brott och olyckor största möjliga hänsyn. Pröva noga publicering av namn och bild med hänsyn tagen till offren och deras anhöriga.

Pressetiska reglerna 7 och 9 anser vi vara relevant då de påverkar nyhetsurvalet och således vilka våldtäkter som når publicering i nyhetsmedier. På så sätt är de relevanta för våra frågeställningar om hur våldtäktsrapporteringen såg ut under 2019 och 2020.

10. Framhäv inte berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuell läggning om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.

Denna regel har vi valt att ta med eftersom vi i vår kodbok har variabler som undersöker om gärningsmannens etnicitet och yrke framgår i artikeln/notisen.

Var varsam med bilder

11. Vad som i dessa regler sägs gäller i tillämpliga delar även om bildmaterial.

I och med att studiens kodschema inkluderar variabler om bildpublicering är denna regel relevant att granska vårt resultat mot. Bilderna i rapporteringen om våldtäkt kan också svara på frågor om hur gärningsmän porträtteras.

Hör båda sidor

13. Sträva efter att ge personer, som kritiserats i faktaredovisande material, tillfälle att bemöta kritiken samtidigt. Sträva också efter att återge alla parter ståndpunkter. Var uppmärksam på att anmälningar av olika slag kan ha till enda syfte att skada den som blivit anmäld.

Denna regel har vi valt att ha i åtanke för att se om offrets och gärningsmannens sidor får lika stort utrymme i artikeln.

Var försiktig med namn

15. Överväg noga konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor. Avstå från sådan publicering om inte ett uppenbart allmänintresse kräver att namn anges.

16. Om inte namn anges undvik att publicera bild eller uppgift om yrke, titel, ålder, nationalitet, kön eller annat, som gör en identifiering möjlig.

Då vi i uppsatsens kodbok har variabler om huruvida gärningsmannen namnges, antingen genom det verkliga namnet eller en pseudonym, finner vi det intressant att granska vårt material mot dessa pressetiska regler.

6.2 Kritik mot svenska journalisters synsätt på etik

Etikforskaren Susanne Wigorts Yngvesson har i sin avhandling *Den moraliska journalisten: En analys av yrkesetik, moral och dygder* (2006) uttryckt kritik mot svenska journalisters etiska synsätt. Hon menar att svenska journalister i vissa fall saknar moralisk reflektion, vilket leder till att de följer regelboken, mer än att göra det de känner är rätt.

“Att respektera människors värde och integritet betyder att inte behandla människor som medel för journalistikens ändamål. Individer har ett värde i sig själv. De får inte ett värde först när de placeras i en journalists sfär.” (Wigorts Yngvesson, 2006, s.305)

Sammanfattningsvis menar Wigorts Yngvesson att en allt för regelstyrd yrkesetik främjar en ytlig förståelse av moral. Samtidigt ser hon även flera fördelar med att ha en tydligt reglerad yrkesetik för journalister. Den största fördelen menar hon är att det skapar gemensamma ideal och normer som ger en samsyn i branschen.

Som vi tidigare har nämnt spelar nyhetsmedier en stor roll i samhället och hur de speglar verkligheten genom nyhetsrapporteringen. Hur de rapporterar om våldtäkter påverkar samhällets syn och uppfattning kring var våldtäkter sker, vem som våldtar och vem som blir våldtagen (O'Hara, 2012; Livholts, 2008; Sandberg, 2003). Här faller ett stort moraliskt ansvar på journalister, hur de väljer att följa de pressetiska reglerna och hur de väljer att följa vad de själva anser är rätt och fel.

Vidare finns det en motsättning vad gäller pressetik och nyhetsvärdering och medialisering inom journalistiken. De pressetiska reglerna som värnar om den personliga integriteten medan vissa nyhetsvärderingskriterier och medialiseringstekniker innebär att individens personliga integritet äventyras genom exempelvis personifiering av gärningsmän (Pollack, 2001) Denna kontrovers påverkar inte minst rapporteringen om våldtäkt vad gäller exempelvis namnpublicering.

7 Metod och material

Vi planerade att undersöka artiklar och notiser om våldtäktsfall från Sveriges två största kvällstidningar och största dagstidning: Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under coronaåret 2020 i jämförelse med året innan, 2019. Vi hade även tänkt att ta med tidningen Svenska Dagbladet i vår studie, men det föll bort i vårt urval. Orsaken till detta har vi vidare förklarat under avsnittet *Urval*.

7.1 Kvantitativ innehållsanalys

I denna studie har vi valt att använda oss av en kvantitativ innehållsanalys. Begreppet kvantitativ innehållsanalys handlar dels om att undersöka ett innehåll i någon form av framställning. Det handlar dels också om att undersökningen baseras på så pass många analysenheter att dessa uppgifter kan uttryckas, jämföras och analyseras med siffror (Esaïasson et al., 2019).

Vi har använt oss av Mediearkivet Retriever för att söka fram webbartiklar om våldtäktsfall publicerade i tidningarna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter. Vi har sedan genomfört en kvantitativ innehållsanalys av artiklarna vi fick fram genom sökningen:

“Våldtäkt or Våldtäktsförsök”

Genom att använda oss av denna metod kommer vi att ställa 51 frågor i form av variabler till artiklarna och dess tillhörande bilder och sedan uttrycka och analysera siffrorna över detta i uppsatsens resultat- och diskussionsavsnitt.

De innehållsmässiga variablerna som texterna med tillhörande bilder analyserats utifrån är uppdelade i variabler om våldtäktens karaktär, gärningsmän, och offer. På så sätt kommer vi kunna svara på uppsatsens frågeställningar om hur medierna rapporterade om våldtäkter under de två åren. Genom att jämföra det insamlade materialet med brottsstatistiken (där motsvarande brottsstatistik finns att hitta), kommer även den sista frågeställningen att besvaras.

7.2 Urval

Vi har valt att studera tidningarna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter baserat på att de har störst räckvidd bland kvällstidningar och dagstidningar, enligt Orvestos räckviddsrapport (2021). Aftonbladet har en räckvidd på 3 692 000 läsare, Expressen har en räckvidd på 2 913 000 läsare, Dagens Nyheter har en räckvidd på 1 092 000 läsare. Räckvidden är beräknad per genomsnittlig dag och inkluderar print inklusive e-tidning, och digitaltidning (Orvesto, 2021).

Med tanke på att tidningarna har störst räckvidd bland morgon- och kvällstidningar i Sverige, aktualiseras frågan om intermediala dagordningseffekter som tidigare nämnts i avsnittet *Teoretiskt ramverk*. Det innebär bland annat att branschen och andra journalister kan komma att se på dessa medier som förebild eller måttstock, och därmed påverkar andra tidningars rapportering (Shehata, 2019; McCombs, 2014). På så sätt anser vi att dessa nyhetsmedier är

relevanta att undersöka i syfte att få en så representativ bild av det svenska medielandskapets nyhetsrapportering av våldtäkter som möjligt.

7.2.1 Avgränsningar

På grund av uppsatsens tidsbegränsning har vi valt att göra vissa avgränsningar, men också för att få ett överskådligt material som kan appliceras på våra frågeställningar. Det är således av vikt att vi definierar vilka artiklar/inslag vi väljer att analysera.

Vi valde att endast undersöka hur våldtäkter gestaltas i nyhetsrapporteringen och inte andra sexualbrott för att avgränsa vårt material till renodlad händelserapportering om våldtäkter.

Vi har även valt att utesluta artiklar och notiser som rapporterar om våldtäkter som begås av kvinnor eller män mot män, eller av kvinnor mot kvinnor. De flesta våldtäkterna begås av män mot kvinnor (Brå, 2020) och det är därför denna uppsats avgränsar sig till att analysera artiklar och notiser av denna karaktär.

Vidare har vi valt att inte analysera artiklar som handlar om våldtäkt mot barn (pedofili), incest, prostitution eller sexhandel med kvinnor. För att analysera artiklar om dessa typer av våldtäkter hade det krävts annan forskning att ta i beaktning, då vi menar att detta dels handlar om en annan problematik som ligger utanför denna uppsats ramar.

Vi har endast undersökt artiklar som publicerats som opartisk nyhetsrapportering. Om vi hade valt att analysera andra typer av artiklar skulle vi behöva ställa andra frågor. Artiklar som har en debatt- eller krönika karaktär liksom insändare, ledare har uteslutits ur vårt material.

Utöver det har vi valt att exkludera artiklar som rapporterar om våldtäkter och våldtäktsförsök som begås utomlands, eftersom vi jämför rapporteringen med svensk brottsstatistik.

Då vi analyserar alla artiklar som passar våra avgränsningar, betyder det att samma våldtäktsfall kan komma att kodas flera gånger. Vi har valt att göra på detta sätt eftersom vi syftar till att undersöka den totala mängden artiklar som publicerats om våldtäkter under de två åren, utifrån avgränsningarna.

7.3 Analysenheter

I denna studie utgår vi från att analysera webbartiklar och notiser som handlar om våldtäkt och våldtäktsförsök i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under tidsperioden 2019-01-01 till 2020-12-31. Vi har valt just denna period då vi vill jämföra året innan coronapandemin (2019) med året som pandemin bröt ut (2020). Metoo-rörelsen 2017 är anledningen att vi inte analyserar en längre tidsperiod. Samma år och följande år var metoo-rörelsen högt upp på nyhetsmediernas dagordning till följd av den stora mediala uppmärksamheten och efterföljande debatten. 2019 är det år innan 2020 där längst tid gått sedan metoo-rörelsens spridning, således bedömer vi att det motsvarar det året som är mest lämpat att jämföras med coronaåret 2020.

7.4 Bortfall

När vi sökte i Mediarkivet med hjälp av sökorden "Våldtäkt or Våldtäktsförsök" fick vi totalt fram 3 487 träffar. Bortfallet blev 2 699 artiklar/notiser när alla artiklar som handlade om fall om pedofili, incest, prostitution och sexhandel, samt där de involverade var under 18 år, eller när brottet skett utomlands, valdes bort.

När vi valde tidningarna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter som de tidningar med störst räckvidd i Sverige, hade vi även med Svenska Dagbladet. Under arbetets gång när vi undersökte mängden material i Mediarkivet, upptäckte vi att majoriteten av Svenska Dagbladets nyhetsrapportering var internationell och inte stämde in på våra avgränsningar. Därmed föll många artiklar bort. Det vi såg var att mängden nyheter som kunde kodas var så liten att det hade blivit väldigt ojämnt i antal artiklar i jämförelse med de andra tidningarna. Detta kunde påverka validiteten och därmed valde vi att inte ta med Svenska Dagbladet.

Totalt analyserade vi 788 artiklar och notiser i vår undersökning som kunde generera statistik. Av dessa var fördelningen följande: 428 artiklar/notiser från Aftonbladet, 224 från Expressen och 136 från Dagens Nyheter.

7.5 Validitet och reliabilitet

Nedan presenteras hur denna uppsats förhållit sig till validitet och reliabilitet, med interkodarreliabilitetstest och stickprov.

7.5.1 Validitet

Validitet brukar beskrivas som "överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator" samt en studies "frånvaro av systematiska fel". (Esaiasson et. al, 2019;58) Begreppet innebär att forskare mäter det de säger att de mäter (Esaiasson et. al, 2019). Då vi uppfyller studiens syfte gällande att undersöka våldtäktsrapportering i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under de valda åren, kan studien anses ha en hög validitet.

Vi har översatt vårt teoretiska ramverk till en kodbok för att kunna besvara studiens frågeställningar. Variablerna i kodboken går därför att applicera på de valda teorierna.

Begreppsvaliditet är ett begrepp som beskriver hur väl teoretiskt definition och operationell indikator stämmer överens, det vill säga studiens frånvaro av systematiska fel (Esaiasson et. al, 2019). Genom att strikt hålla oss till vår kodbok samt granska vårt resultat mot vårt teoretiska ramverk, ser vi till att kunna undersöka det vi har tänkt att undersöka. Därmed bedömer vi att studien har en hög begreppsvaliditet.

Vad gäller resultatvaliditet bedömer vi att vi har en god sådan då vår kodbok minimerar risken för systematiska fel, och genomförandet av interkodarreliabilitetstestet och stickprovet gör att risken för osystematiska fel blir mindre. "God begreppsvaliditet tillsammans med hög reliabilitet ger god resultatvaliditet, vilket också kan uttryckas som att frånvaro av

systematiska och osystematiska fel innebär att vi mäter det vi påstår att vi mäter” (Esaiasson et. al, 2019;58).

Vidare finns en risk att inte alla artiklar som handlar om våldtäkt kom med i vår sökning då artiklar/notiser om våldtäktsfall kan ha innehållit andra termer som “sex mot sin vilja” och “sexbrott”, och uteslutit ordet ”våldtäkt” eller ”våldtäktsförsök”. Däremot bedömer vi denna risk som liten och att bortfallet därigenom inte kommer påverka det faktiska resultatet och undersökningens validitet.

För att kontrollera detta sökte vi i Mediearkivet med sökorden: ”sexbrott” or ”sex mot sin vilja”. Då fick vi fram 504 träffar på de tre tidningarna för den aktuella tidsperioden. Majoriteten av träffarna bestod av debattartiklar, handlade om våldtäkter i andra länder, mot barn, eller handlade om trafficking eller sexuella trakasserier. De artiklarna passar inte våra avgränsningar. Efter att ha undersökt över 100 av dessa artiklar, utan att hitta någon som passar våra avgränsningar fick vi uppfattningen att ordet ”sexbrott” används mer som ett samlingsnamn för flera olika brott som inte behöver vara våldtäkt. Därmed blir det svårare att sälla och få rätt material i jämförelse med sökorden “våldtäkt” eller “våldtäktsförsök.”

7.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet kan förklaras som en studies frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel. Reliabilitetsbegreppet inkluderar hur noggranna och transparenta forskare är i sina studier gällande hur de har mätt. Reliabilitet är sammankopplat med begreppet replikerbarhet, vilket innebär hur stor möjligheten är att genomföra studien igen och komma fram till samma resultat (Esaiasson et. al, 2019).

Innan vi påbörjade kodningen genomförde vi ett interkodarreliabilitetstest för att säkerställa att vi kodar likadant och tolkar variablerna lika. På så sätt säkerställdes studiens replikerbarheten, det vill säga möjligheten för att andra forskare kommer fram till samma resultat om de skulle genomföra studien igen. Vi har också gjort ett stickprov på det färdigkodade materialet för att upptäcka eventuella slarvfel, och därmed stärka studiens reliabilitet.

7.5.3 Interkodarreliabilitetstest

Vi började med att genomföra ett interkodarreliabilitetstest för att få en så bra reliabilitet och validitet som möjligt. Interkodarreliabilitet har som syfte att säkerställa att kodningen vi gör är likvärdig vid upprepade mätningar oberoende av vem som utför testet.

Vi kodade 50 artiklar och notiser för provkodning genom att söka på samma sätt vi planerat att göra i Mediearkivet vid den skarpa kodningen. Målet med detta var att se hur likt vi kodar, hur vi tolkar kodboken och om det uppstod frågor under kodningen.

Under reliabilitetstestet uppstod en del frågor om variabler i kodboken, som då diskuterades och omformulerades så att de var enkla att tolka och applicera på nyhetsrapporteringen. Vi insåg även att en del variabler inte var relevanta och på en del behövde svarsalternativen specificeras och utvecklas. Denna process var väldigt viktig för att minimera felmarginalen säkerställa god reliabilitet.

När alla tre hade kodat 50 artiklar i interkodarreliabilitetstest räknade vi ut en ungefärlig procentsats gällande hur likt resultatet oss tre emellan blev. Detta för att försäkra oss om en högre reliabilitet när det senare blev dags att för skarp kodning (Esaiasson et al., 2019).

Även en kodbok med väl definierade variabler utesluter inte helt risken för en subjektiv kodning. Vi märkte att vi tänker olika om bland annat relationen mellan offer och gärningsmän. En av oss följde kodboken och valde variabel ”ej bekanta” om detta bokstavligen framkom i artikeln eller notisen medan den andre antog att de var obekanta om fallet handlade om en överfallsvåldtäkt. Även variabeln om vart våldtäkten ägde rum tolkades också olika. En del av frågorna som uppstod var ”Ska parkering kodas som gata?” ”Vad ska utanför/nära en skola kodas som?”, eller ”Räknas trapphus som hemmiljö?”. Detsamma gällde variabeln. På grund av detta omformulerade vi våra variabler, genom att stärka definitionerna av variablerna och dess variabelvärden så att både vi och efterkommande forskare ska tolka kodboken så likt som möjligt.

7.5.4 Stickprov och dubbelkoll efter kodning

För att effektivisera insamlingen av materialet, valde vi att dela upp träffarna i Mediarkivet på tre, efter den tidpunkt då artiklarna publicerats. En kodade första delen, det vill säga början av 2019 och framåt, en person kodade andra delen, vilket motsvarade andra halvan av 2019 och framåt. Den tredje personen kodade uteslutande material publicerat under 2020. Under insamlandet av materialet arbetade alla på eget håll, medan vi behöll en nära dialog om artiklar som vi ansåg vara svåra att kategorisera.

Efter detta slog vi samman alla tre författares resultat till ett. Därefter genomfördes ett stickprov på 15 artiklar för att upptäcka eventuella fel och slarvfel. Beroende på hur många fel som upptäcktes såg vi det som en fingervisning över hur korrekt materialet är kodat i övrigt. Totalt ertappades tre fel där det i alla fall rörde sig om variabler där definitionerna av dem inte var tillräckligt tydliga. Efter detta stärkte vi våra definitioner av variablerna: gärningsmännens etnicitet och särskilt våld etcetera så att allt insamlat material av de 788 analyserade artiklarna föll under samma definitioner.

7.6 Objektivitet

Objektivitet syftar bland annat på att tolkningen av innehållet i artiklarna/notiserna ska vara densamma oberoende av vem som samlar in materialet, och att forskaren inte får låta sina egna upplevelser och uppfattningar styra tolkningarna i forskningsprocessen (Ekström & Johansson, 2019).

Det är därmed viktigt att inte låta vår personliga världsbild och erfarenheter påverka resultatet. För att lyckas med detta har vi varit noggranna med att alla tre författare i denna studie tolkar variablerna på samma sätt genom att bland annat genomföra ett interkodarreliabilitetstest, som tidigare nämnts. En testkodning är viktig för att säkerställa att kodningen tolkas likvärdig.

7.7 Förklaring av variabler

I texten som följer presenterar vi i korthet de centrala variablerna som finns i denna studies kodbok. Kodboken finns bifogad längst ner i uppsatsen. Variablerna syftar till att kunna besvara studiens frågeställningar (se avsnittet *Syfte och frågeställningar*).

7.7.1 Variabler om våldtäktens karaktär (V7 –V21)

Nedan förklaras innehållsvariabler om våldtäktens karaktär.

Plats (V7 –V10)

Vi har valt att ta med variabler om plats för att vi vill undersöka om det skiljer sig mellan 2019 och 2020. I samband med att coronapandemin bröt ut i Sverige våren 2020 behövde befolkningen hålla sig hemma, undvika att socialisera sig med andra människor, och jobba hemifrån om möjligheten fanns. Det har gjort att befolkningen har rört sig mindre på de stereotypa platser för våldtäkter som exempelvis parker, klubbar och så vidare, som ofta gestaltas i medier (Sandberg, 2003).

Relation mellan offer och gärningsmän (V14–V16)

Denna variabel syftar till att reda ut huruvida relationen mellan offer och gärningsmän beskrivs, om de är bekanta eller inte och om de ingår i en parrelation/nära relation. Vi anser att denna variabel är intressant då människor blivit isolerade i sina hem under pandemin och rört sig mindre i offentligheten.

Vem nämns i rubriken – offer eller gärningsman (V17–V18)

Att undersöka vem fokuset ligger på i rubrik – offer eller gärningsman, kan bland annat mätas genom att koda vem som nämns i rubriken. Detta kan vara intressant att undersöka då det kan anses spegla vem som bär ansvaret för att våldtäkten ägde rum. Rubriker kan formuleras på många olika sätt. Exempelvis: *“Kvinna våldtagen i centrala Göteborg”*, *“Man döms för våldtäkt”*, *“Man våldtog kvinna i centrala Göteborg”*. Enligt Nilsson (2019) läggs aldrig skulden på män som grupp, vilket den första rubriken kan vara ett uttryck för.

Juridisk process (V19–V21)

Enligt Pollack (2020) är det vanligt att gärningspersoners namn publiceras för brott de endast är misstänkta för och inte än dömda för (75 procent av artiklarna där gärningsmannens namnpublicerats). Det är intressant att se om detta även gäller enbart för våldtäktsmän under vår valda tidsperiod. Ytterligare en aspekt av dessa variabler är att kunna se i vilket stadie av den juridiska processen som de flesta bildpubliceringar av gärningsmän sker.

7.7.2 Variabler om gärningsman (V22 –V36)

Namnpublicering (V22–24)

Anledningen till att vi har med dessa variabler är för att se i vilken utsträckning gärningsmannen omnämns med namn respektive pseudonym.

Gärningsmannen/männens ålder (V25–26)

Vi har valt att endast inkludera artiklar där gärningspersonen är 18 år eller äldre eftersom personer som är under 18 år räknas som barn, enligt FN:s barnkonvention (Barnombudsmannen, 2021). Vi har valt att inte inkludera artiklar som handlar om barnvåldtäkter då detta är ett separat och omfattande ämne att fördjupa sig i.

Gärningsmannen/männens etnicitet (V29–V31)

Variabel V29–V31 är intressant att titta närmare på för att se om tidningarna tar hänsyn till den pressetiska regeln om att inte framhäva berörda personers etniska ursprung om det saknar betydelse i sammanhanget.

Det finns en skillnad mellan nationalitet och etnicitet, och det kan vara problematiskt att kategorisera personer efter det. En person kan vara svensk medborgare och ha en svensk nationalitet, men ha en annan etnisk bakgrund som tidningar kan välja att framhäva. Detta kan bli problematiskt eftersom en persons etnicitet då kan tolkas framställas som en “orsak till brottet”. Att undersöka i vilka sammanhang som de valda tidningarna anser är av betydelse att nämna gärningspersonens etnicitet, kan vara betydelsefullt i denna uppsats ur ett pressetiskt perspektiv.

Gärningsmannen/männens yrke (V32–V33)

Vi har valt att undersöka variablerna V32–V33 för att se i vilka fall tidningarna ger en detaljerad bild av gärningsmannens yrke eller använder sig av branschens namn som beskrivning. Detta ger också en bild av hur nyhetsmedierna porträtterar gärningsmän. Med hjälp av dessa variabler kommer vi kunna undersöka i vilka sammanhang tidningarna anser det är betydelsefullt att skriva ut yrke samt om de specifika våldtäktsfallen är kopplade till en gärningsman med en yrkesroll i någon form av maktposition.

7.7.3 Variabler om offer (V37–V48)

Offrets ålder (V40–V41)

Vi har valt att endast inkludera artiklar där offret är 18 år eller äldre eftersom personer som är under 18 år räknas som barn, enligt FN:s barnkonvention (Barnombudsmannen, 2021). Vi har valt att inte inkludera artiklar som rör barnvåldtäkter då detta är ett separat och omfattande ämne att fördjupa sig i.

Klädsel (V42 –V43)

Vi har inkluderat dessa variabler i kodboken för att se om offrets klädsel omskrivs i nyhetsrapporteringen, och i så fall på vilket sätt. En möjlig tolkning utifrån denna variabel skulle kunna vara att offret skuldbeläggs på grund av hur hon är klädd.

Alkohol och narkotika (V44–V45)

Variabel V44-V45 har vi valt att inkludera då vi vill undersöka om de tidningar vi valt att analysera fokuserar på om offret har varit påverkad av alkohol eller narkotika innan våldtäkten begicks, eller om offret har blivit drogat. En möjlig tolkning utifrån denna variabel skulle kunna handla om att offret skuldbeläggs på grund av om hon har konsumerat alkohol eller narkotika.

7.7.4 Variabler om bilder (V49 –V51)

Variabel V49–V51 svarar på frågor om bildpublicering, som i sin tur kan svara på frågor om hur gärningsmän framställs, utifrån de pressetiska reglerna om att inte kränka privatlivets helgd.

8 Resultat

Under detta avsnitt kommer resultatet från vår kvantitativa innehållsanalys av nyhetsrapporteringen om våldtäkter i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under 2019 och 2020 att presenteras. För att svara på frågeställningen hur rapporteringen om våldtäkt ser ut under coronaåret 2020 i jämförelse med 2019, har artiklarna och notiserna analyserats utifrån följande innehållsmässiga variabler: variabler om våldtäktens karaktär, variabler om gärningsmän, samt variabler angående offer.^[KN2]

I samband med att resultatet presenteras kommer motsvarande brottsstatistik att presenteras och jämföras samtidigt. De variabler vi kommer jämföra med brottsstatistiken är *plats för våldtäkten, relation mellan offer och gärningsmän, ålder för gärningsmän, ålder för offer och antal gärningsmän*. Resterande delar av vårt resultat kan inte jämföras med brottsstatistik.

En närmare analys av resultatet utifrån likheter och skillnader mellan våldtäktsrapporteringen de två åren och brottsstatistiken tillämpas i avsnittet *Resultatanalys*, medan jämförelse med studiens teoretiska ramverk och tidigare forskning sker under avsnittet *Diskussion*.

Till att börja med har vår studie undersökt hur många artiklar om våldtäkter som publicerades i de tre medierna under 2019 och 2020. I tabellen nedan redovisas detta och antal anmälda våldtäkter av kvinnor, samt antal lagföringsbeslut om våldtäkt under de två åren:

Tabell 8.1 Antal artiklar om våldtäkter samt antal anmälda och lagförda våldtäkter under 2020 och 2019 (antal)

	2019	2020	Totalt
Antal artiklar	443	345	788
Antal anmälda våldtäkter	4 954	4 954	9 908
Antal lagföringsbeslut	316	325	641

Kommentar: Tabellen visar antalet artiklar om våldtäkt i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under 2019 och 2020. Antalet anmälda våldtäkter motsvarar de anmälda våldtäkter mot kvinnor 18 år och äldre och är statistik hämtat från Brå. Statistiken över antalet anmälda våldtäkter inkluderar brotten våldtäkt, inklusive grov, försök till våldtäkt och oaktsam våldtäkt. De brott som ingår i statistiken över antal lagföringsbeslut är fall män dömts för: våldtäkt, grov våldtäkt och oaktsam våldtäkt. Här är även våldtäkter begångna av män mot män medräknade, då Brå inte skiljer på detta i sin statistik över lagförda personer.

Totalt fann vi 788 artiklar och notiser om våldtäkt från de tre tidningarna, utifrån våra avgränsningar och urval. Alla artiklar och notiser kunde koda framgångsrikt utifrån vårt kodschema med 51 variabler, som ställde olika frågor till texterna och dess bilder. Totalt fann vi 345 artiklar om våldtäkt under 2020, vilket står i jämförelse med 443 artiklar under 2019. Det betyder att det publicerades 98 färre artiklar/notiser i form av våldtäktsrapportering i de analyserade medierna under 2020 i jämförelse med året innan.

Samtidigt anmäldes lika många våldtäkter mot kvinnor som var 18 år eller äldre under 2019 och 2020, vilket utgjorde 4 954 anmälningar om våldtäkt under de två åren.

Däremot behöver antalet anmälda våldtäkter inte nödvändigtvis motsvara antalet anmälda fall, då det finns en möjlighet att samma fall har anmälts flera gånger. Till exempel registrerades ett enskilt ärende som omfattade cirka 140 anmälda brott avseende våldtäkt mot kvinna 18 år eller äldre under 2019 och 2020. Dessa ärenden är å andra sidan ovanliga (Brå, 2019a; 2020).

Vad gäller antal lagförda våldtäkter dömdes däremot fler fall av våldtäkt under 2020 än året innan. Det ska dock nämnas att dessa siffror endast avser de år våldtäktsfallen dömts i domstol, och inte nödvändigtvis att de skett/anmälts under samma år.

8.2 Våldtäktens karaktär

Nedan följer resultatet av variabler om våldtäktens karaktär uppdelat på *plats*, *särskilt våld*, *relation mellan offer och gärningsmän* och *framträdande subjekt i rubrik*.

8.2.1 Plats

I rapporteringen utelämnade en viss andel av artiklarna information om var våldtäkten skett. Det gjordes genom att till exempel endast berätta på vilken ort våldtäkten ägt rum, och inte en mer detaljerad platsbeskrivning i form av inom- eller utomhus eller annan plats. I 7 procent av artiklarna som publicerades 2019 och 13 procent av de publicerade artiklarna 2020, framkom det vilken ort våldtäkten skett utan en närmare platsbeskrivning än så.

Resterande artiklar angav information om att våldtäkten utspelat sig på olika platser inomhus respektive utomhus, och de har delats in i olika kategorier. I följande två tabeller redovisas detta närmare. I första tabellen tillämpas även en jämförelse med de anmälda våldtäkterna i brottsstatistiken.

Tabell 8.2. Inomhus och utomhusvåldtäkter i nyhetsrapporteringen 2019 och 2020 i jämförelse med anmälda våldtäkter (procent)

	2019			2020		
	Inomhus	Utomhus	Annan	Inomhus	Utomhus	Annan
Artiklar i nyhetsrapporteringen	53	46	1	50	49	1
Anmälda våldtäkter	90	10	-	89	11	-

Kommentar: Tabellen visar en jämförelse mellan fördelningen av utom- och inomhusvåldtäkter över vårt resultat i våldtäktsrapportering och anmälda våldtäkter 2019 och 2020. Totalt 710 artiklar beskriver någon form av plats

för våldtäkten i form av inomhus, utomhus eller "annan", fördelat på 410 artiklar under 2019 och 300 under 2020. Kategorin "Annan" är artiklar där det angavs plats för våldtäkten men inte specificerat om platsen var inomhus eller utomhus, till exempel en fest. Statistiken om anmälda våldtäkter är hämtad från Brå. Antalet anmälda våldtäkter var 4 954 anmälningar under vardera år.

Enligt statistik från Brå anmäldes 10 procent av de anmälda våldtäkterna 2019 som begångna utomhus, medan 90 procent utgjordes av inomhusvåldtäkter. Under 2020 skiljer sig procentsatserna med en procentenhet, där 89 procent av de anmälda våldtäkterna begicks inomhus och 11 procent utomhus.

Vårt resultat visar i sin tur att fördelningen av artiklarna i våldtäktsrapporteringen som angav om våldtäkten skett inomhus eller utomhus är jämn under 2020 (50 procent inomhus och 49 procent utomhus). Vad gäller 2019 är fördelningen liknande med 53 procent inomhus och 46 procent utomhus.

Tabell 8.3 Fördelningen mellan olika platser inom- och utomhusvåldtäkterna utspelat sig i artiklarna 2019 och 2020 (procent)

		2019	2020
Inomhus	Hemmiljö	28	32
	Offentlig lokal	5	5
	Transportmedel	8	6
	Arbetsplats	4	1
	Hotell	6	2
	Ospecificerat inomhus	2	6
	Utomhus	Skog/park	11
Gata/torg		17	9
Utomhusevent		2	-
Ospecificerat utomhus		15	25

Kommentar: Tabellen visar fördelningen mellan olika inom- och utomhusplatser av de 406 artiklar som beskriver inom- och utomhusvåldtäkter i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under 2019 och de 297 artiklar som gör det under 2020. Kategorin "Ospecificerat" utgörs av rapporteringar som berättar att våldtäkten skett inomhus eller utomhus men inte mer detaljerat än så.

Av de rapporteringar som anger att våldtäkten skett i någon form av inom- eller utomhusmiljö är hemmiljö den vanligaste platsen under båda åren, även då andelen rapporteringar om våldtäkter i hemmiljö ökade under 2020 med 4 procentenheter i jämförelse med året innan (28 procent 2019 och 32 procent 2020).

Andelen rapporteringar om våldtäkter i offentlig lokal fördelade sig lika under de två åren (5 procent). Kategorin transportmedel minskade med 2 procentenheter under 2020. Likaså minskade antalet rapporteringar om våldtäkter på arbetsplatser (från 4 procent till 1 procent). Andelen artiklar om våldtäkter på hotell följde samma mönster och minskade med 4 procentenheter under 2020 i jämförelse med året innan.

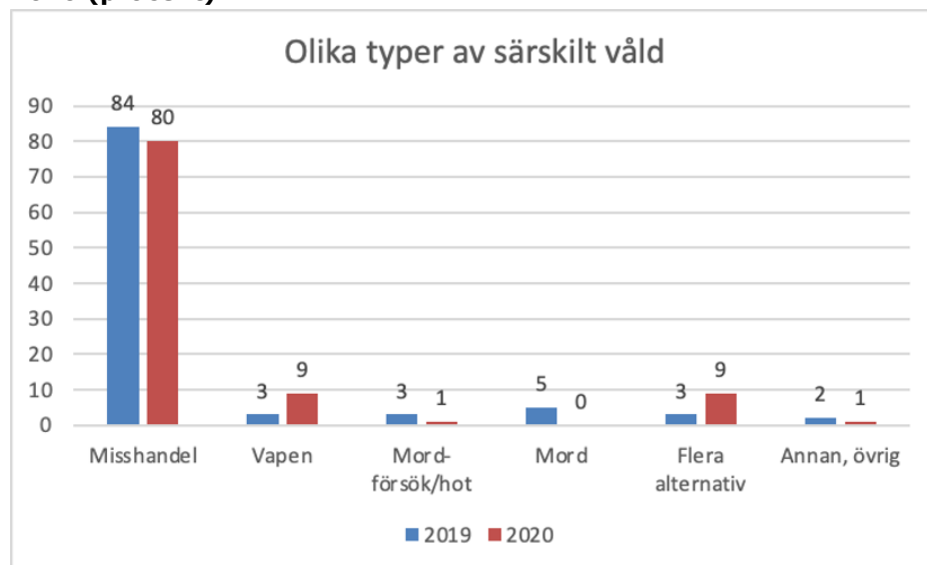
Däremot angavs en ospecificerad plats inomhus i en större utsträckning 2020 än 2019 (2 procent 2019 och 6 procent 2020). Detsamma gäller rapporteringar som innehåller platsinformation om en ospecificerad plats utomhus (15 procent 2019 och 25 procent 2020).

Våldtäkter i skog eller park rapporterades det också om i en större utsträckning under 2020 i jämförelse med året innan (11 procent 2019 och 14 procent 2020). Våldtäkter utspelade sig i en lägre utsträckning på gator och torg och utomhusevenemang i rapporteringen 2020 i jämförelse med 2019.

8.2.2 Särskilt våld i samband med våldtäkten

Vad gäller huruvida texterna innehåller information om särskilt våld förekommit vid våldtäkten, rapporterades det om en något större andel av särskilt våld i samband med våldtäkterna under 2020. I våldtäktsrapporteringen 2020 nämner 41 procent av texterna någon form av särskilt våld, i jämförelse med 38 procent 2019. Vilka typer av särskilt våld som nämns i de 310 artiklar totalt där det framgår redovisas i nedanstående figur.

Figur 8.1 Information om olika typer av särskilt våld i våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020 (procent)

Kommentar: Diagrammet visar fördelningen av olika typer av särskilt våld utifrån de 169 artiklar där det nämndes att särskilt våld förekommit i samband med våldtäkten 2019 och 141 artiklar under 2020. De analyserade tidningarna är Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter. De artiklar där det angavs att grovt rån eller människorov förekommit kategoriserades som "annan, övrig".

Den vanligaste typen av särskilt våld som nyhetsmedierna rapporterade om i samband med våldtäkter var misshandel (84 procent 2019 och 80 procent 2020). Under 2020 var det vanligare med vapenvåld och flera typer av särskilt våld i jämförelse med året innan (9 procent 2020 jämfört med 3 procent 2019). När information om att flera typer av särskilt våld förekommit i artiklarna var det vanligare under 2020 med 9 procent. Den vanligaste kombinationen av flera typer av särskilt våld var vapen och mordförsök/mordhot under 2020 (6 artiklar).

8.2.3 Relation mellan offer och gärningsmän

Vidare har det analyserats hur information om relation mellan offer och gärningsmän framkommer i våldtäktsrapporteringen, och hur relationen ter sig i sådana artiklar. Vilken relation offer och gärningsman/män har framgick under 2020 av 48 procent av texterna i jämförelse med 38 procent året innan.

I tabellen nedan presenteras en jämförelse av relation mellan offer och gärningsmän i de artiklar där relationen anges och hur relationen ser ut i brottsstatistiken under 2019 och 2020.

Tabell 8.4 Jämförelse av relation mellan offer och gärningsmän i våldtäktsrapportering och brottsstatistiken under 2019 och 2020 (procent)

	2019				2020			
	Bekanta	Parrelation	Obekanta	Släkt	Bekanta	Parrelation	Obekanta	Släkt
Artiklar	33	14	53	-	26	12	62	-
Anmälda våldtäkter	39	33	21	7	43	34	21	2

Kommentar: Tabellen visar fördelningen av relationen mellan offer och gärningsman av de 167 artiklar som angav relation i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under 2019 och 164 artiklar under 2020. När det kategoriserats som parrelation har någon form av benämning som till exempel "flickvän", eller "i ett förhållande" förekommit. När det kategoriserats som bekanta har benämningar som "bekanta", "kollegor" med flera förekommit. Tabellen visar också hur relationen mellan offer och gärningsmän ser ut i brottsstatistiken av anmälda våldtäkter mot kvinnor 18 år och äldre (4 954 anmälningar för vardera år). Statistiken är hämtad från Brå.

Enligt brottsstatistiken är bekantskap mellan offer och gärningsmän vanligast under båda åren (39 procent 2019 respektive 43 procent 2020). Därefter kommer parrelation/ närmare relation med 34 procent under 2020 och 33 procent under 2019, följt av obekanta, som utgör 21 procent för båda åren. Minst frekvent är släktskap/familj mellan offer och gärningsmän i brottsstatistiken och i vårt resultat fann vi inga artiklar som kunde kategoriseras som detta.

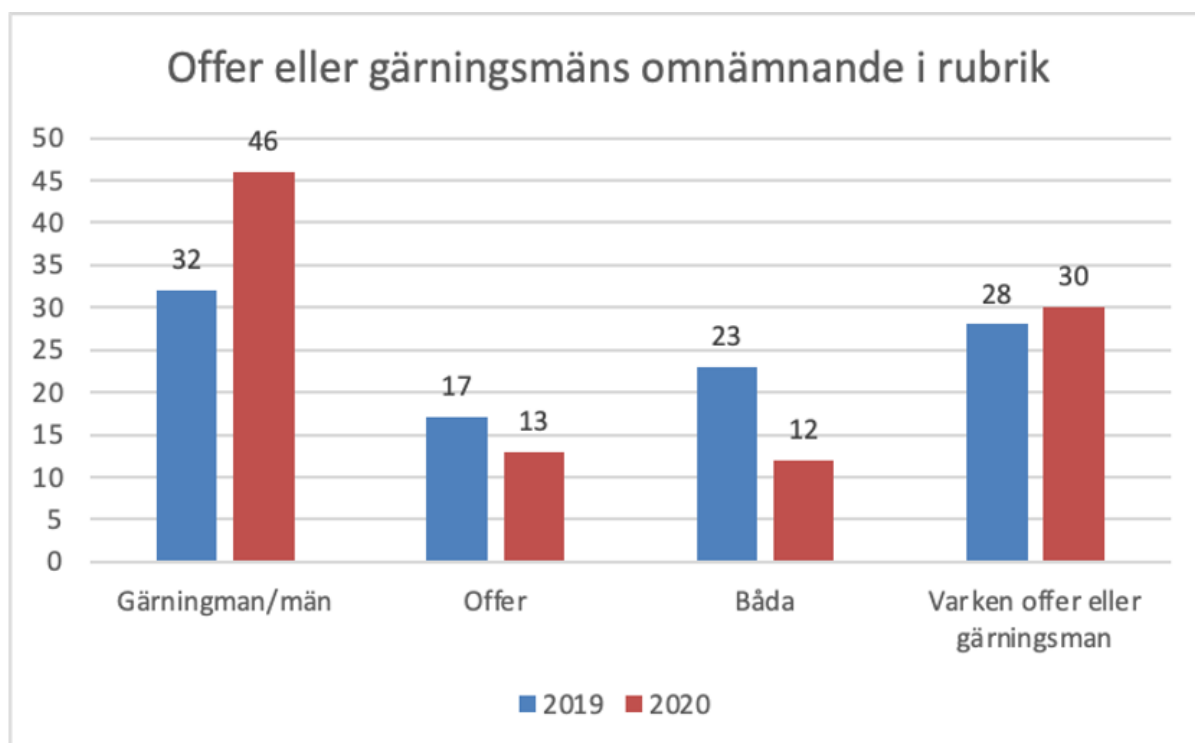
Vad gäller vårt resultat över våldtäktsrapporteringen var det vanligare att offer och gärningsmän var obekanta och mindre vanligt att de var bekanta 2020, i jämförelse med året innan (62 procent 2020 och 53 procent 2019). Parrelation/närmare relation förekom i större

utsträckning under 2019 (14 procent 2019 och 12 procent 2020). Andelen rapporteringar om våldtäkter där gärningsmännen och offren var bekanta var 7 procentenheter lägre 2020 i förhållande till året innan (33 procent 2019 och 26 procent).

8.2.4 Framträdande i rubrik – offer eller gärningsmän?

För att se hur framträdande offer och gärningsmän är i rubriksättning, som på sätt och vis är det främsta som förmedlas till läsarna, har vi låtit dela in artiklarna efter det subjekt som framträder i rubriken för varje artikel/notis. Resultatet redovisas i nedanstående figur.

Figur 8.2 Hur framträdande offer och gärningsman varit i rubriksättningen vid våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020 (procent)

Kommentar: Diagrammet visar fördelningen av offer, gärningsmannens, bådads eller varken offer eller gärningsmannens benämning i rubriksättningen i 443 artiklar om våldtäktsrapportering 2019 och 345 artiklar under 2020.

Resultatet visar att gärningspersonerna är den kategori som utgör störst andel av omnämnda subjekt i rubriksättning under båda åren. Däremot skiljer sig fördelningen något mellan åren. 2020 nämndes fler gärningsmän i rubriken i förhållande till 2019 (46 procent i jämförelse med 32 procent).

Därefter är det vanligast att varken offer eller gärningsman nämns i rubriken då det utgör 30 procent av artiklarna 2020 och 28 procent året innan. Andelen artiklar som nämner både offer och gärningsmän i rubriken är större 2019 än 2020 med 11 procentenheter (23 procent 2019 och 12 procent 2020). Totalt sett är andelen artiklar där endast offer nämns i rubriksättning minst med 17 procent 2019 och 13 procent 2020.

8.3 Gärningsman/män

Som en del i att svara på frågeställningen hur mediernas våldtäktsrapportering ser ut under de två åren, har vi låtit analysera materialet utifrån variabler om gärningsmän.

Dessa variabler är gärningsmannens *ålder*, *antal gärningsmän*, gärningsmännens *etnicitet* och *yrke*. *Namn- och bildpublicering* av gärningsmän har också analyserats och presenteras i detta avsnitt genom att analysera dem utifrån det juridiska stadiet våldtäkten befinner sig i enligt texterna.

8.3.1 Gärningsmännens ålder

Studien granskar i vilken utsträckning de tre tidningarna nämner gärningsmännens ålder, samt vilken åldersgrupp som är mest förekommande i våldtäktsrapporteringen under 2019 och 2020. Gärningsmännens ålder nämns i 33 procent av artiklarna år 2019. År 2020 nämndes ålder i 37 procent av artiklarna.

I tabellen nedan jämförs texterna där gärningsmännens ålder framgått med gärningsmännens ålder i brottsstatistiken från samma år.

Tabell 8.5 Jämförelse av gärningsmännens ålder i våldtäktsrapporteringen och brottsstatistiken 2019 och 2020 (procent)

	Gärningsmännens ålder i våldtäktsrapporteringen		Gärningsmännens ålder enligt brottsstatistiken	
	2019	2020	2019	2020
18–29 år	62	43	55	53
30–39 år	20	31	28	27
40–49 år	6	12	9	12
50–59 år	9	8	7	6
60 år eller äldre	1	–	2	2
Annan,övrig	2	7	–	–

Kommentar: Tabellen visar gärningsmännens ålder i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheters våldtäktsrapportering år 2019 och 2020, samt statistik över lagföringsbeslut mot män dömda för våldtäkt efter mannens ålder 2019 och 2020. Statistiken är hämtad från Brå Tabell 452 och de brott som inräknas är: våldtäkt, grov våldtäkt och oaktsam våldtäkt. Antalet lagföringsbeslut är 316 beslut för 2019 och 325 beslut för 2020. I statistiken är även våldtäkter begångna av män mot män medräknade, då Brå inte skiljer på detta i sin statistik

över lagförda personer. Kategorin "Annan, övrig" utgör de texter där de varit flera gärningsmän i olika åldrar eller när det exempelvis stått "en medelålders man", men inte en specifik ålder. Totalt kunde 146 artiklar delas in i någon av ovan kategorier 2019 och i 127 artiklar under 2020.

År 2019 var 18–29 år den vanligaste åldersgruppen för lagförda män följt av åldersgrupperna 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år och 60 år eller äldre. Även 2020 följer liknande åldersfördelning.

Fördelningen av gärningsmännens ålder i våldtäktsrapporteringen följer samma mönster för de två åren. Däremot utgör en större andel kategorin 18–29 år än brottsstatistiken.

En av de största skillnaderna mellan åren är hur många procent av artiklarna, där ålder förekom, som utgörs av åldersgruppen 18–29 år (62 procent 2019 och 43 procent 2020). Åldersgruppen 30–39 år har ökat med 11 procentenheter från år 2019 till år 2020. För åldersgruppen 40–49 år har det skett en ökning med 6 procentenheter – från 6 procent till 12 procent. Den åldersgrupp som skiljer sig minst mellan åren är åldersgruppen 50–59 år där det endast har ökat med en procentenhet mellan 2019 och 2020.

Den åldersgrupp som var minst förekommande i tidningarnas rapportering om våldtäkt är åldersgruppen 60 år eller äldre. För år 2019 var det endast 2 procent av artiklarna där ålder förekom som utgjordes av denna åldersgrupp, och för år 2020 påträffades inte denna åldersgrupp i en enda artikel.

8.3.2 Antal gärningsmän

Vidare undersöker studien hur ofta antal gärningsmän nämns i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheters våldtäktsrapportering under 2019 och 2020, men även hur många gärningsmän som förekommer i de olika våldtäktsfallen i de analyserade artiklarna. Resultatet presenteras i nedanstående tabell, baserat på de 91 procent av artiklarna 2019 där antal gärningsmän framgår. Samma procentuella andel gäller för 2020.

Tabell 8.6 Fördelning av antal gärningsmän i våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020 (procent)

Gärningsmän	2019	2020
En gärningsman	78	88
Två gärningsmän	15	6
Tre gärningsmän	3	4
Fyra gärningsmän	2	-
Fem gärningsmän	1	-
Fler än fem gärningsmän	1	-
Annan, övrig	-	2

Kommentar: Tabellen visar fördelningen av antal gärningsmän i de 403 artiklar ålder framgår i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter år 2019 och 313 artiklar under 2020. Kategorin "Annan, övrig" innehåller artiklar där det står om flera våldtäktsfall i samma artikel, begångna av olika många gärningsmän.

Det var vanligast att det förekom en gärningsman i tidningarnas våldtäktsrapportering för både år 2019 och 2020. Kategorin *en gärningsman* var vanligare år 2020 än år 2019 procentuellt sett (78 procent 2019 och 88 procent 2020).

Två gärningsmän var näst vanligast under de båda åren. Det förekom *två gärningsmän* i större utsträckning år 2019 jämfört med år 2020 (15 procent 2019 och 6 procent 2020). Den största likheten mellan åren är förekomsten av *tre gärningsmän* i artiklarna. Kategorin utgjorde 3 procent av de studerade artiklarna år 2019 och 4 procent under 2020.

Kategorierna *fyra gärningsmän*, *fem gärningsmän* och *fler än fem gärningsmän* var obefintliga för året 2020. Medan det fanns ett fåtal artiklar från 2019 där det var fyra, fem eller fler än fem gärningsmän som begått brotten.

Om man sedan ser till brottsstatistiken delas antalet misstänkta per ärende in efter parternas relation. Medelvärde för antalet misstänkta per ärende är 1,0 personer i de fall då målsägande och misstänkt ingår i en nära relation, 1,2 personer då parterna är bekanta och 1,5 personer då parterna är obekanta (Brå, 2019b).

8.3.3 Gärningsmännens etnicitet

Huruvida gärningsmännens etnicitet förekommer i tidningarnas våldtäktsrapportering under de två åren är något som undersöks i studien.

För år 2019 angavs ingen information om gärningsmännens etnicitet i 98,4 procent av artiklarna och i 1,6 procent publicerades etnicitet. Under år 2020 publicerades inte gärningsmännens etnicitet i 98 procent av artiklarna, och i 2 procent publicerades etnicitet.

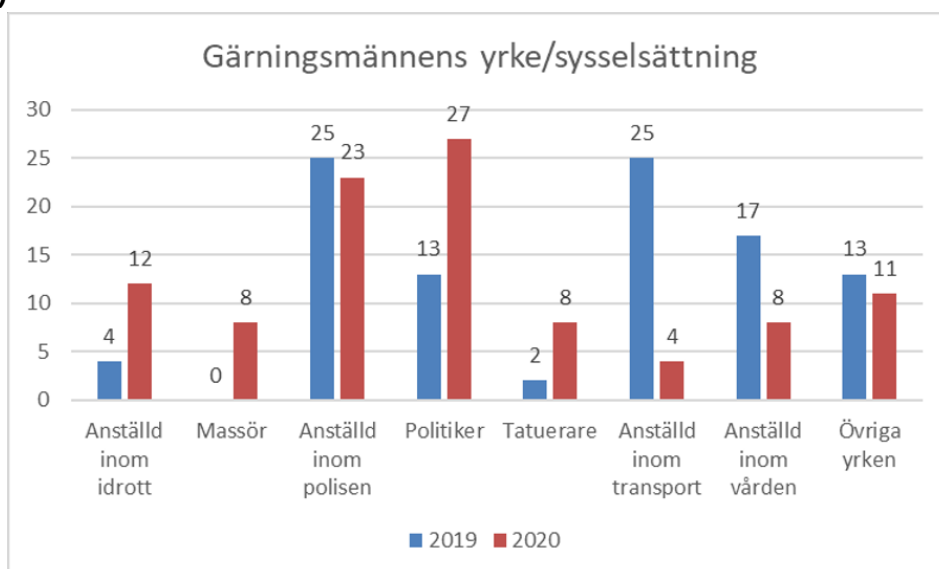
Totalt publicerades etnicitet i 14 artiklar, 7 artiklar under 2019 och 7 artiklar under 2020. I de artiklar där etnicitet framkom år 2019 var gärningsmannens etnicitet *icke-svensk* i 5 artiklar, och *svensk* i 2 artiklar. För 2019 var gärningsmännens etnicitet icke-svensk i alla 7 artiklar. Majoriteten av gärningsmännen hade därmed en icke-svensk etnicitet i de få artiklar där etnicitet framgick år 2019 och 2020.

I kodschemat finns även variabelvärdena *flera etniciteter* och *annan, övrig med*, men ingen av de kodade artiklarna föll in under dessa värden.

8.3.4 Gärningsmännens yrke

I studien har vi även undersökt i vilken utsträckning de tre tidningarna publicerar gärningsmännens yrke i sin rapportering om våldtäkter år 2019 och 2020, samt vilka yrken som är mest framträdande. Under 2019 publicerades inte gärningsmännens yrke i 81 procent av artiklarna, och i 19 procent av artiklarna publicerades yrke. Samma siffror för 2020 är 92,5 procent där yrke inte framgick och 7,5 procent där det framgick. Det betyder att de tre tidningarna publicerade gärningsmännens yrke i högre utsträckning 2019 än 2020, både sett till antal artiklar och rent procentuellt. För 2019 publicerades 83 artiklar där yrke/sysselsättning framkom och för 2020 publicerades 26 artiklar där detta framkom. Utifrån dessa artiklar baseras nedanstående tabell över olika yrken gärningsmännen hade i rapporteringen.

Figur 8.3 Fördelning av gärningsmännens yrke i våldtäktsrapportering 2019 och 2020 (procent)

Kommentar: Tabellen visar vilka yrken/vilken sysselsättning som var vanligast bland gärningsmännen i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheters våldtäktsrapportering 2019 och 2020. År 2019 publicerades totalt 83 artiklar där gärningsmännens yrke/sysselsättning framkom, och 2020 publicerades totalt 26 artiklar där det framkom. "Övriga yrken" utgörs av allt från restauranganställda, frisörer, influencers, gängkriminella till nattklubsprofiler, officerarelever, budanställda och ekonomer och jurister.

Kategorierna i ovanstående figur är indelade i större yrkesgrupper och består av ett flertal olika yrken. Kategorin *Anställd inom idrott*, består av yrkena “fotbollsprofil”, fotbollsspelare och hockeyspelare. Kategorin *Anställd inom polisen* består av yrkena polis, polisbefäl, ordningsvakt och polischef. *Politiker* består av yrkena kommunalråd, politiker, lokal- och regionpolitiker. *Anställd inom transport* består av yrkena/sysselsättningarna taxichaufför, busschaufför och svarttaxichaufför. *Anställd inom vården* består av yrkena läkare, vårdbiträde/anställd på äldreboende och hemtjänstpersonal.

Anställd inom polisen och *Anställd inom transport* är de vanligaste yrkesgrupperna som publicerades i våldtäktsrapporteringen 2019. Efter det är *Anställd inom vården*, *Politiker*, *Övriga yrken*, *Anställd inom idrott* och *Tatuerare* de vanligaste kategorierna för det året.

För år 2020 är *Politiker* den vanligaste kategorin följt av *Anställd inom polisen*. Därefter är *Anställd inom idrott*, *Övriga yrken*, *Massör*, *Tatuerare*, *Anställd inom vården* och *Anställd inom transport* de mest förekommande yrkesgrupperna.

Gemensamt för de båda åren är att *Anställd inom polisen* är en av de mest förekommande kategorierna i de tre tidningarnas våldtäktsrapportering. Sedan skiljer det några procentenheter mellan de två åren för övriga kategorier, alltifrån 2 till 21 procentenheter. För kategorin *Övriga yrken* skiljer det 2 procentenheter mellan åren. I denna kategori innefattas spridda yrken som inte kunde delas in i någon av de andra kategorierna, eller som inte var tillräckligt frekventa i rapporteringen för att motsvara en egen kategori. Några exempel på dessa yrken är restauranganställda, frisörer, influencers, gängkriminella, nattklubbsprofiler, officerarelever, budanställda och ekonomer och jurister.

8.3.5 Namn- och bildpublicering av gärningsmän

Utifrån pressetik, som är en del av uppsatsens teoretiska ramverk, kommer vi även att analysera huruvida namn- och bildpublicering beror av det juridiska stadiet våldtäkten befinner sig i enligt texterna. Av totalt 788 artiklar, nämns det vilket stadie i den juridiska processen våldtäkten befinner sig i 784 av dem.

I följande figur presenteras huruvida dessa 784 artiklar fördelas efter namn- och bildpublicering av gärningsman efter juridiskt stadium.

Tabell 8.7 Fördelningen av namn- och bildpublicering av gärningsmän efter våldtäktsens juridiska process (procent)

		Polisanmälan	Gripande	Åtal	Rättegång	Överklagande
Namnpubliceras gärningsmän?	Ja	0	0,3	0,3	1,9	0,4
	Nej	38,6	36,5	7,8	13,5	0,8
Bildpubliceras gärningsmän?	Ja	1,7	1,4	0,5	2,6	0,5
	Nej	37	35,3	7,5	13	0,6

Kommentar: Tabellen visar namn- och bildpublicering av gärningsmän i artiklarna efter olika stadier av våldtäktsens juridiska process i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter under 2019 och 2020. Det totala antalet artiklar tabellen baseras på är de 784 artiklar som anger vilket stadie i den juridiska processen våldtäkten befinner sig i. Kategorin "gripande" utgörs av rapporter där gripande, anhållande eller häktning framgår. Med bildpublicering av gärningsmän innebär det att någon form av bild på gärningsmannen publicerats som identifierande, censurerad/avidentifierande eller fantombild.

Den största andelen av artiklarna tillhör det juridiska stadiet *Polisanmälan* och *Gripande med flera* och namnpublicerar inte gärningsmannen (38,6 procent respektive 36,5 procent). Efter det är rättegång utan namnpublicering av gärningsmän vanligast förekommande (13,5 procent). Om namnpublicering av gärningsmän sker är det vanligast vid rättegång (1,9 procent). Totalt namnpublicerar 22 artiklar gärningsmän, där våldtäkter som är publicerade vid rättegång utgör 15 av dem.

Vad gäller bildpublicering av gärningsmän utgör kategorierna *Polisanmälan* och *Gripande m. fler* utan bildpublicering störst andel med 37 procent respektive 35,3 procent. Efter det är rättegång utan bildpublicering av gärningsmän vanligast förekommande (13 procent). Om bildpublicering av gärningsmän sker är det liksom vid namnpublicering, vanligast vid rättegång (2,6 procent). Däremot utgör 1,7 procent artiklar där bild på gärningsmannen publicerats vid *Polisanmälan*, och 1,4 procent vid *Gripande m. fler*. Totalt bildpublicerar 52 artiklar gärningsmän i någon form, avidentifierade eller identifierande.

Hur de tre tidningarna publicerar namn på gärningsmannen i våldtäktsrapporteringen under 2019 och 2020, följer liknande mönster under de två åren. År 2019 publicerades namn i 2 procent av artiklarna (8 artiklar), och i resterande 98 procent publicerades inte namn. Året därpå publicerades namn i 4 procent av artiklarna (14 artiklar), och i 96 procent publicerades inte namn.

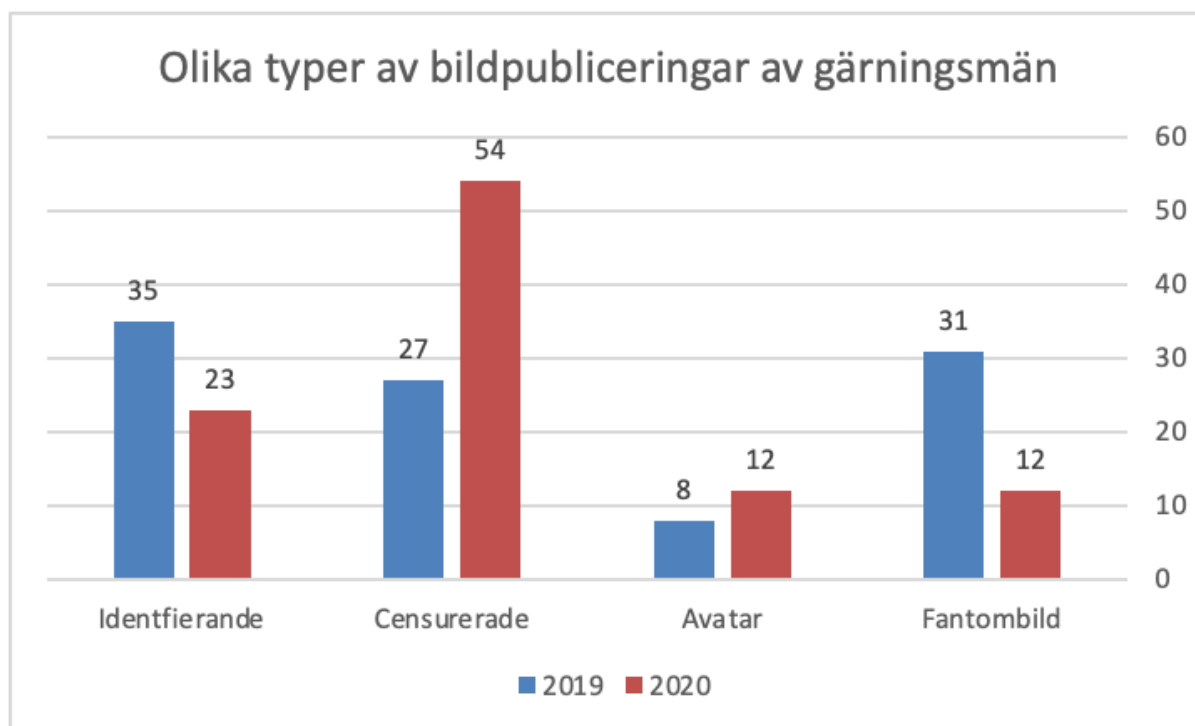
Namn publicerades sammanlagt i 22 artiklar för de två åren, och det var totalt sju gärningspersoner som fick sitt namn publicerat.

Pseudonym publicerades i 3 artiklar för de två åren, och det var totalt 3 pseudonymer som publicerades: Ekerömannen, Trustormannen och Spökmannen. 2019 publicerades pseudonym i 2 artiklar, och 2020 publicerades pseudonym i 1 artikel. I en artikel förekom både namn och pseudonym på gärningsmannen.

Vi har även undersökt i vilken utsträckning tidningarna publicerar bild på gärningsmännen i våldtäktsrapporteringen under 2019 och 2020, samt vilken typ av bild som publiceras. Totalt bildpubliceras gärningsmän i 52 artiklar, fördelat på 26 artiklar de båda åren.

I följande figur presenteras fördelningen av olika typer av bilder på gärningsmannen av de artiklar som har någon form av bild på gärningsmännen under 2020 och 2019.

Figur 8.4 Andelen av olika typer av bildpubliceringar av gärningsmän under 2019 och 2020 (procent)

Kommentar: Diagrammet visar hur olika typer av bildpubliceringar av gärningsmän i Aftonbladet, Expressens och Dagens Nyheters våldtäktsrapportering skiljer sig mellan 2019 och 2020. Totalt publicerades någon typ av bild på gärningsmän i 52 artiklar, fördelat på 26 artiklar båda åren.

När det gäller hur de 52 artiklar som innehåller någon form av bild på gärningsman/männen är fördelade, är det efter följande kategorier: identifierande, avidentifierade/censurerade, avatar och fantombild. Avidentifierade/censurerade bilder var vanligast under 2020 (54 procent), följt av identifierande (23 procent) och fantombild (12 procent). Under 2019 såg fördelningen liknande ut, även om andelen identifierade bilder var mindre (35 procent). Andelen fantombilder och censurerade bilder var större med 31 procent respektive 27 procent. Avatarer av gärningsmännen var minst frekvent i våldtäktsrapporteringen för båda åren.

8.4 Offer

För att svara på frågeställningen hur mediernas våldtäktsrapportering ser ut under de två åren, har vi låtit analysera materialet utifrån variabler om våldtäktsoffer i artiklarna/notiserna.

Dessa variabler är offrets ålder och *offrets påverkan av alkohol/narkotika eller utsatthet för droger*.

8.4.1 Offrets ålder

Av totala antalet 788 artiklar i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter nämndes offrets ålder i 129 artiklar under 2019 och 60 artiklar under 2020. Det motsvarar 17 procent av de analyserade artiklarna 2020 och 30 procent av de analyserade artiklarna 2019. Vi har även tagit reda på hur åldersfördelningen mellan målsägande kvinnor gällande våldtäkter ser ut för åren 2019 och 2020, för att kunna jämföra vårt resultat i nedan tabell:

Tabell 8.8 Fördelning av målsägande kvinnor utsatta för våldtäkt efter ålder i jämförelse med våldtäktsutsatta kvinnors ålder i nyhetsrapporteringen 2019 och 2020 (procent)

	Offrets ålder i våldtäktsrapporteringen			Offrets ålder enligt brottsstatistiken	
	2019	2020		2019	2020
18–29 år	56	57	18–24 år	40	40
30–39 år	19	23	25–34 år	33	33
40–49 år	10	3	35–44 år	17	16
50–59 år	2	2	45–54 år	8	9
60 år eller äldre	12	5	55–64 år	2	–
Annan, övrig	2	11	65 år eller äldre	1	2

Kommentar: Statistiken är hämtad från Brå:s statistiktabel över målsägare vid brottsanmälan från 2019 och 2020. Figuren visar fördelningen av andelen målsägande kvinnor utifrån ålder. De brott som ingår är: våldtäkt, oaktsam våldtäkt, fullbordad våldtäkt av bekant och obekant, försök till våldtäkt av bekant och obekant. Antalet målsägande kvinnor är 3 323 för 2019 och 3 561 för 2020. Personer som har utsatts för samma brott flera gånger räknas endast en gång per år. Fördelningen över offrets ålder i våldtäktsrapporteringen baseras på de 129 artiklar 2019 och 60 artiklar 2020 där ålder angavs. Kategorin "Annan, övrig" utgörs av rapporteringar där kvinnans ålder endast benämns utan att ange specifik ålder t ex: "medelålders kvinna" eller "ung kvinna" eller fall där det funnits flera offer i olika åldrar.

År 2019 var 18–24 år den vanligaste åldersgruppen för målsägande kvinnor följt av åldersgrupperna 25–34 år, 35–44 år, 45–54 år, 55–64 år och 65 år eller äldre. Även för 2020 var 18–24 år den mest förekommande åldersgruppen och i sin helhet är åldersfördelningen nästan identisk med året innan. Den största skillnaden åren emellan är åldersgruppen 55–64 år, då 2 procent utgörs av denna åldersgrupp år 2019 medan det inte fanns någon målsägande inom denna åldersgrupp år 2020.

Vad gäller våldtäktsrapporteringen följer den inte samma mönster. Där utmärker sig den äldre kategorin *60 år eller äldre* och även den yngsta kategorin *18-29 år* för att utgöra större andelar jämfört med brottsstatistiken. Andelen kvinnor som är 18-29 år är liknande under de två åren med 56 procent 2019 och 57 procent 2020, fördelningen är också liknande av åldersgruppen *30-39 år* med 19 procent 2019 och 23 procent 2020. Det är åldersgrupperna *50-49 år* och *60 år eller äldre* och *Annan, övrig* där resultatet skiljer sig mer mellan åren. År 2020 kategoriseras en större andel som *Annan, övrig* (11 procent mot 2 procent 2019) medan större andel kategoriseras som *40-49 år* och *60 år eller äldre* under 2019.

8.4.2 Offrets påverkan av alkohol/narkotika eller utsatthet för droger

När det gäller hur många gånger offrets påverkan av alkohol/narkotika eller utsatthet för droger presenterades i artiklarna, utelämnade majoriteten av artiklarna information av detta slag. Under 2019 nämndes offrets alkoholpåverkan i 20 artiklar, jämfört med 10 artiklar under 2020. I 6 artiklar under 2019 nämndes det att offret blivit drogad, motsvarande siffra för 2020 är 1 artikel.

Under kodningen lade vi märke till att de texter där offrets alkoholpåverkan nämns ofta var i samband med fall där en beskrivning av hur offret och gärningsmannen/männen träffades på en fest/ klubb eller liknande innefattas. Vi har också kunnat se en tendens att alkohol nämns i samband med det juridiska stadiet rättegång där offrets alkohol/narkotika- påverkan har gjort att den varit i en ”särskilt utsatt situation”.

8.5 Variabler som inte genererade nämnvärda resultat

V.42 Nämndes offrets klädsel

V.43 Om ja, specificera i en kommentar hur offrets klädsel omskrevs

Dessa variabler ansågs bära en viktig betydelse i undersökningen för att se hur medier utifrån ett pressetiskt perspektiv väljer att porträttera offret och huruvida de finner offrets klädsel relevant att nämna. Under kodningen fann vi att i de totala artiklar där offrets klädsel nämndes var det som en del av händelseförloppet, till exempel: ”han drog av henne byxorna” eller ”slet av hennes kläderna”.

Vid 4 artiklar fann vi att offrets klädsel nämndes utan en lika stark koppling till beskrivningen av händelseförloppet. Däremot är detta en subjektiv tolkningsfråga, vilket har gjort att vi har valt att presentera resultatet för denna variabel under detta avsnitt.

V34. Får gärningsmannen komma till tals

V46. Får offret komma till tals

Ytterligare variabler som inte genererade nämnvärda resultat var om brottsoffret samt gärningsmannen/männen fick komma till tals i artikeln/notisen och i så fall hur. Variablerna togs fram utifrån de pressetiska reglerna om att höra båda sidor, som är en del av studiens teoretiska utgångspunkter.

Efter vi genomfört vårt interkodarreliabilitetstest fann vi att denna variabel tolkades olika och vi försökte därmed stärka definitionen av den. Vid sammanställningen av resultatet märkte vi att det fortfarande rådde något olika tolkningar av dessa variabler och beslutade oss därmed för att utesluta dem från resultatredovisningen. Vidare ansåg vi att vi fortfarande kunde svara på våra frågeställningar.

V37. Nämns offret vid namn

V38. Nämns offrets namn i form av pseudonym

Totalt nämndes offret vid namn i 19 artiklar av de 788 artiklarna under de två åren, vilket motsvarade 10 olika offer. I totalt 3 artiklar nämndes offret i form av pseudonym. Offret, till skillnad från gärningsmannen, nämns i en högre utsträckning i artiklarna för att den personligen varit i kontakt med nyhetsmediet eller om offret dog under händelseförloppet. Det gör att vi finner det mer intressant att granska resultatet om namnpublicering av gärningsmän mot de pressetiska reglerna än resultatet om offer. Således utesluter vi variabler om offrets namnpublicering i vår resultatredovisning.

8.6 Sammanfattning av resultat

Totalt kodades 788 artiklar från tidningarna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter, varav 443 under 2019 och 345 under 2020. Detta trots att det anmäldes lika många våldtäkter inom uppsatsens avgränsningar under de två åren.

Av artiklarna utspelade sig 53 procent inomhus och 46 procent utomhus under 2019. Samma siffror för 2020 är 50 procent inomhus och 49 procent utomhus. Det står i jämförelse med brottsstatistiken där 90 procent anmäldes som inomhusvåldtäkter och 10 procent som utomhusvåldtäkter under de två åren.

Den vanligaste platsen i nyhetsrapporteringen inomhus var hemmiljö med 28 procent 2019 och 32 procent 2020. Vanligaste platsen utomhus 2019 var gata/torg (17 procent) och vanligaste platsen 2020 var en ospecificerad plats utomhus (25 procent).

41 procent av texterna 2020 nämner information om att särskilt våld förekommit, i jämförelse med 38 procent 2019. I de texterna är misshandel vanligast (84 procent 2019 och 80 procent 2020).

Vad gäller hur relationen mellan gärningsmän och offer omskrivs, beskrivs relationen i 48 procent av texterna 2020 och 38 procent året innan. Av dessa texter är obekantskap den vanligaste relationen under båda åren, även om det är vanligare under 2020 (53 procent 2019 och 62 procent 2020). Det kan jämföras med brottsstatistiken där bekantskap är vanligast under båda åren.

I artiklarnas och notisernas rubriker var gärningsmännen mest frekvent omnämnda under båda åren. Däremot nämns de i en högre utsträckning 2020 än året innan (+ 14 procentenheter).

Majoriteten av gärningsmännen utgjordes av de två yngsta ålderskategorierna *18–29 år* och *30–39 år* under båda åren. Under 2019 var det däremot en större andel 18–29-åringar och en mindre andel 30–39-åringar än året efter. Brottsstatistiken följer liknande fördelningar som rapporteringen uppvisar.

78 procent av texterna 2019 utgjordes av fall med endast en gärningsman och 88 procent av texterna 2020. Totalt publicerades gärningsmännens etnicitet i 7 artiklar vardera år, totalt hade gärningsmännen en icke-svensk etnicitet i 12 artiklar av 14.

Gärningsmännens yrke framgår i 20 procent 2019 och 8 procent 2020. De vanligaste yrkena 2020 är politiker (27 procent), anställda inom polisen (23 procent), och anställda inom idrott (12 procent). Under 2019 var anställda inom transport (25 procent), anställda inom polisen (25 procent) och anställda inom vården (17 procent) vanligast.

Namn och bild på gärningsmän publicerades inte i majoriteten av artiklarna. När namn- eller bildpublicering av gärningsmän skedde var det vanligast i samband med rättegång. När bild på gärningsmännen förekom var det vanligaste 2019 att bilden var identifierande (35 procent) och under 2020 var det vanligaste att den var censurerad (54 procent).

Offrets ålder i rapporteringen utgjordes till största del av de två yngre åldersgrupperna *18–29 år* och *30–39 år* under de båda åren. Det går i linje med fördelningen i brottsstatistiken. 12 procent av offren i rapporteringen 2019 var i åldersgruppen 60 år eller äldre och 5 procent 2020, vilket står i jämförelse med 1–2 procent i brottsstatistiken.

Under 2019 nämndes offrets alkoholpåverkan i 20 artiklar, jämfört med 10 under 2020. I 6 artiklar 2020 nämndes det att offret blivit drogad och i 1 artikel 2020.

8.7 Resultatanalys

I följande avsnitt redogör vi för utmärkande likheter och skillnader vad gäller våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020, samt mellan våldtäktsrapporteringen och brottsstatistiken för respektive år där statistik finns att tillgå.

8.7.1 Likheter i våldtäktsrapporteringen mellan de undersökta åren

Nedan listas de likheter i våldtäktsrapporteringen vi funnit mellan de två åren, utifrån våldtäktens karaktär, gärningsman och offer.

Plats

Till att börja med var andelen artiklar i nyhetsrapporteringen där det rör sig om utomhusvåldtäkter jämn mellan de två åren, likaså för inomhusvåldtäkter. Gällande vilka platser inomhusvåldtäkterna har utspelat sig på, i artiklarna skiljer det endast några procent mellan åren. Den vanligaste platsen för båda åren är hemmiljö.

Särskilt våld

Gällande om artiklarna innehåller information om att det har förekommit särskilt våld i samband med våldtäkten, rapporterades det om särskilt våld i ungefär lika stor utsträckning 2019 (38 procent) och 2020 (41 procent). Misshandel var den vanligaste typen av särskilt våld för båda åren – 84 procent 2019 och 80 procent 2020.

Relation

Ännu en likhet för de två åren är att den vanligaste relationen mellan offer och gärningsman i nyhetsrapporteringen är obekanta, följt av bekanta och parrelation. Det fanns inget fall där offer och gärningsman var släkt, varken i rapporteringen från 2019 eller 2020. Andelen artiklar där offer och gärningsman ingick i en parrelation var liknande för båda åren - 14 procent 2019 och 12 procent 2020.

Framträdande i rubrik

I våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020 var det allra vanligast att endast gärningsmännen omnämndes i rubriken och näst vanligast att varken offer eller gärningsman fanns med i rubriken. Andelen artiklar där varken offer eller gärningsmän omnämns i rubriken var jämn för de båda åren - 28 procent 2019 och 30 procent 2020.

Gärningsmännens ålder

Gärningsmännens ålder nämndes i ungefär lika stor utsträckning 2019 som 2020 - 33 procent jämfört med 37 procent. Den vanligaste åldern för gärningsmännen i våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020 var *18-29 år*, följt av åldern *30-39 år*. Det var ungefär lika vanligt för båda åren att gärningsmännen var *50-59 år* - 9 procent av artiklarna publicerade 2019 och 8 procent av artiklarna från 2020.

Antal gärningsmän

Antal gärningsmän förekom i lika stor andel av artiklarna från 2019 som från 2020 (91 procent). En gärningsman, två gärningsmän och tre gärningsmän var det vanligaste antalet gärningsmän i våldtäktsrapporteringen för båda åren. Andelen artiklar där det förekom tre gärningsmän var ungefär lika stor för 2019 (3 procent) och 2020 (4 procent).

Gärningsmännens etnicitet

Vilken etnicitet gärningsmännen hade framgick i nästan exakt lika stor andel av artiklarna för båda åren - i 98,4 procent 2019 och i 98 procent 2020. Majoriteten av gärningsmännen hade en icke-svensk etnicitet i artiklarna från 2019 och 2020 där etnicitet framgick.

Gärningsmännens yrke

I de få artiklar där gärningsmännens yrke publicerades, var det ungefär lika många som var anställda inom polisen 2019 som 2020 - 25 procent jämfört med 23 procent. En annan yrkeskategori där den procentuella skillnaden var låg mellan åren, var *övriga yrken* som innefattar spridda yrken som inte kunde delas in i någon av de andra kategorierna. Inom denna kategori förhöll sig skillnaden 13 procent 2019 och 11 procent 2020.

Anställda inom polisen utgör som sagt ungefär en fjärdedel av artiklarna där gärningsmännens yrke publicerades både för 2019 och 2020. Vi vill understryka att det inte behöver betyda att poliser är överrepresenterade bland våldtäktsmän. En förklaring till detta

förhållande kan vara att poliser besitter en maktposition i samhället, och därför kan tidningarna anse att våldtäktsfall där poliser är inblandade är av högt nyhetsvärde - och därmed blir sådana fall en extra omskriven nyhet.

Namn- och bildpublicering av gärningsmän

Gärningsmännen namnpublicerades sällan i våldtäktsrapporteringen under 2019 och 2020. Namnpublicering skedde i 2 procent av artiklarna från 2019, och i 4 procent av artiklarna från 2020. Även pseudonym publicerades ytterst sällan - i 2 artiklar från 2019 och i en artikel från 2020. Det var också sällan som gärningsmännen publicerades med bild i våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020. Totalt skedde bildpublicering i 26 artiklar från 2019 och i 26 artiklar från 2020.

Offer

När det kommer till offrets ålder var *18-29 år* den mest förekommande åldern i våldtäktsrapporteringen, och *30-39 år* var den näst vanligaste åldern både 2019 och 2020. Åldersgruppen *50-59 år* utgör exakt samma andel av artiklarna både 2019 och 2020 - 2 procent. Ännu en likhet mellan åren är att åldersgruppen *18-29 år* utgör nästan exakt samma andel av artiklarna - 56 procent 2019 och 57 procent 2020.

Gemensamt för 2019 och 2020 är att offrets alkohol- och drogpåverkan omskrivs i ytterst få artiklar. Under kodningen lade vi märke till att de artiklar där offrets alkoholpåverkan nämns ofta var i samband med fall där en beskrivning av hur offret och gärningsmannen/männen träffades på en fest/ klubb eller liknande innefattas. Vi har också kunnat se en tendens att alkohol nämnts i samband med rättegång där offrets alkohol- eller narkotikapåverkan har gjort att den varit i en ”särskilt utsatt situation”.

8.7.2 Skillnader i våldtäktsrapporteringen mellan de undersökta åren

Nedan listas de skillnader i våldtäktsrapporteringen vi funnit mellan de två åren, utifrån våldtäktens karaktär, gärningsman och offer.

En utmärkande skillnad är att det publicerades 98 färre artiklar under 2020, trots att det anmäldes lika många våldtäkter mot kvinnor 18 år eller äldre under båda åren.

Plats

Angående vilka platser utomhusvåldtäkterna utspelade sig i artiklarna, rapporterades det om våldtäkter begångna på gata/torg i större utsträckning 2019 (17 procent) jämfört med 2020 (9 procent).

Särskilt våld

Vilken typ av särskilt våld som förekommit i våldtäktsrapporteringen skiljer sig med några procent mellan åren. Vapenvåld och flera typer av särskilt våld var något vanligare 2020. Medan misshandel, mord och mordförsök/hot var något vanligare 2019.

Relation

Vidare till tidningarnas rapportering om relationen mellan offer och gärningsman, framkom relation i större utsträckning 2020 än 2019 - 48 procent mot 38 procent. En annan skillnad mellan åren är att andelen artiklar där offer och gärningsmän var bekanta med varandra, var

mindre 2020 i jämförelse med 2019 - 26 procent kontra 33 procent. Andelen artiklar där offer och gärningsmän var obekanta med varandra, var däremot större 2020 än 2019.

Framträdande i rubrik

Hur framträdande offer och gärningsmän var i rubriksättningen skiljer sig mer eller mindre mellan åren. Andelen artiklar där endast gärningsmännen omnämndes var större 2020 än 2019. Medan "offer" och "både offer och gärningsmän" var mer framträdande i rubriksättningen 2019 än 2020 rent procentuellt.

Gärningsmännens ålder

Hur stor andel av artiklarna där gärningsmännen är *40-49 år*, *50-59 år* och *60 år eller äldre* skiljer sig mellan de två åren. 2020 är *40-49 år* den tredje vanligaste åldersgruppen följt av *50-59 år* och *Annan, övrig*. År 2019 är däremot *50-59 år* den tredje vanligaste åldersgruppen, följt av *40-49 år*, "Annan, övrig" och *60 år eller äldre*.

En betydligt större andel av gärningsmännen var *18-29 år* i nyhetsrapporteringen under 2019 - 62 procent jämfört med 43 procent 2020. En större andel var *30-39 år* under 2020 - 31 i jämförelse med 20 procent året innan. Det var dubbelt så vanligt att gärningsmännen var *40-49 år* i rapporteringen från 2020 än rapporteringen från 2019 - 6 procent kontra 12 procent.

Antal gärningsmän

Sett till procentuell skillnad var det vanligare med en gärningsman 2020 än 2019. Däremot var det mer än dubbelt så vanligt med två gärningsmän 2019 i jämförelse med året därpå - 15 procent kontra 6 procent.

År 2020 hittades inga artiklar där det var fyra gärningsmän, fem gärningsmän eller fler än fem gärningsmän som begått våldtäktsbrottet. 2019 utgjorde kategorierna en till två procent.

Gärningsmännens etnicitet

En skillnad vad gäller gärningsmännens etnicitet är att i 2 artiklar från 2020 där etnicitet framgick, var gärningsmännen svensk. Av artiklarna publicerade 2019 där gärningsmännens etnicitet framgick var alla icke-svenska.

Gärningsmännens yrke

Vidare till gärningsmännens yrke, publicerades denna uppgift i större utsträckning 2019 än 2020 – 19 procent jämfört med 7,5 procent.

Det finns en procentuell skillnad mellan åren vad gäller vilket yrke som var mest förekommande i våldtäktsrapporteringen. I rapporteringen från 2019 var det vanligast att gärningsmännen var anställd inom polisen eller inom transport, följt av anställd inom vården, politiker och övriga yrken, anställd inom idrott samt tatuering. I rapporteringen från 2020 var det däremot vanligast att gärningsmännen var politiker, följt av anställd inom polisen, anställd inom idrott, övriga yrken, massör och tatuering och anställd inom vården samt anställd inom transport. Den största procentuella skillnaden finner vi kategorin *anställd inom transport* – 25 procent av artiklarna från 2019 ingår i denna kategori, och 4 procent av artiklarna från 2020.

Att tatueringar utgör 8 procent av de artiklar där gärningsmännen yrke publicerades år 2020 och 2 procent av artiklarna publicerade 2019, kan vid en första anblick vara överraskande. Det kan därför vara värt att belysa att det endast rör sig om en till två fall, men att det har publicerats flera artiklar om samma fall.

Namn- och bildpublicering av gärningsmän

Det finns en skillnad vad gäller vilken typ av bildpublicering som var vanligast under de två åren. Under 2019 var identifierande bilder den mest publicerade bildtypen, följt av fantombild, censurerade bilder och avatarbilder. År 2020 var censurerade bilder den mest publicerade bildtypen, följt av identifierande bilder - och fantombilder och avatarbilder publicerades i lika stor utsträckning.

Offrets ålder

Det finns några skillnader vad gäller offrets ålder i våldtäktsrapporteringen 2019 och 2020. Offrets ålder nämndes i större utsträckning 2019 än 2020 - 30 procent mot 17 procent. Åldersgruppen *40-49 år* var mer förekommande 2019 än 2020 - 10 procent kontra 3 procent. Detsamma gäller för åldersgruppen *60 år eller äldre* - 12 procent 2019 och 5 procent 2020.

Offrets påverkan av alkohol/narkotika eller utsatthet för droger

Det framkom om offret har varit påverkad av alkohol i fler artiklar 2019 än 2020 - 20 artiklar respektive 10 artiklar. Vidare framgick det även om offret blivit drogad i fler artiklar 2019 än 2020 - 6 artiklar kontra 1 artikel.

8.7.3 Likheter mellan brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen

Nedan listas de likheter vi funnit mellan fördelningen i brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen.

Gärningsmännens ålder

Ordningföljden vad gäller vilka åldersgrupper som är mest förekommande är densamma för brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen år 2020. *18-29 år* är den vanligaste åldersgruppen, följt av åldersgrupperna *30-39 år*, *40-49 år* och *50-59 år*. Andelen gärningsmän som är i åldern *40-49 år* är exakt samma i nyhetsrapporteringen från 2020 som i brottsstatistiken från samma år (12 procent).

2019 är *18-29 år* och *30-39 år* de vanligaste åldersgrupperna bland gärningsmän båda i nyhetsrapporteringen och enligt brottsstatistiken. *60 år eller äldre* är den minst förekommande åldersgruppen i rapporteringen och enligt brottsstatistiken från samma år.

Antal gärningsmän

Det är något svårt att göra djupgående analyser av antal gärningsmän i våldtäktsrapporteringen i förhållande till antal gärningsmän enligt brottsstatistiken. Detta då Brottsförebyggande rådet presenterar sin statistik över antal gärningsmän utifrån medelvärden, och dessutom delas antalet misstänkta per ärende in efter parternas relation.

Som tidigare framgått är medelvärdet för antalet misstänkta per ärende 1,0 personer i de fall då målsägande och misstänkt ingår i en nära relation, 1,2 personer då parterna är bekanta och 1,5 personer då parterna är obekanta. (Brå, 2019b). Enligt brottsstatistiken är det alltså

vanligast med en gärningsman. Detta överensstämmer med Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheters nyhetsrapportering där det var en gärningsman i 78 procent av artiklarna från 2019 och i 88 procent av artiklarna från 2020.

Offrets ålder

När det kommer till att jämföra nyhetsrapporteringen med brottsstatistiken gällande offrets ålder blir det aningen svårt att göra en jämförelse baserat på de olika åldersgrupperna då indelningen av åldersgrupperna skiljer sig åt. Det går inte att säga att brottsstatistiken och nyhetsrapporteringen reflekterar samhället till hundra procent då det finns ett mörkertal över antalet anmälda våldtäkter (Brå, 2020).

Men det går att säga att de två yngre åldersgrupperna, vilket är *18–29 år* och *30–39 år* i nyhetsrapporteringen, samt *18–24 år* och *25–34 år* i brottsstatistiken, var de vanligast förekommande åldersgrupperna både i brottsstatistiken och nyhetsrapporteringen för båda åren.

8.7.4 Skillnader mellan brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen

Nedan listas de olikheter vi funnit mellan brottsstatistiken och våldtäktsrapporteringen.

Plats

Vidare är utomhusvåldtäkter överrepresenterade i nyhetsrapporteringen i förhållande till brottsstatistiken medan inomhusvåldtäkter är underrepresenterade. Detta gäller för både 2019 och 2020.

Relation

Våldtäktsfall där offer och gärningsmän ingår i en parrelation är underrepresenterade i nyhetsrapporteringen i förhållande till brottsstatistiken för både 2019 och 2020. Fall där offer och gärningsmän är bekanta är också underrepresenterade i rapporteringen för båda åren - framför allt år 2020. Detsamma gäller fall där offer och gärningsmän är släkt. Däremot finns det en stor överrepresentation i tidningarnas rapportering vad gäller fall där offer och gärningsmän är obekanta med varandra.

Gärningsmännens ålder

Enligt brottsstatistiken från 2019 är den tredje vanligaste åldersgruppen för lagförda män *40–49 år*, medan i våldtäktsrapporteringen från samma år är *50–59 år* den tredje vanligaste åldersgruppen.

Vidare skiljer det några procent mellan de olika åldersgrupperna i brottsstatistiken jämfört med nyhetsrapporteringen. För 2019 finner vi den största procentuella skillnaden i åldersgruppen *30–39 år*, där skiljer det 8 procent mellan statistiken och rapporteringen. För 2020 finns den största procentuella skillnaden i åldersgruppen *18–29 år*, och där skiljer det 10 procent.

Åldersgruppen *60 år eller äldre* är något underrepresenterad i nyhetsrapporteringen under båda åren. År 2020 finns denna åldersgrupp inte representerad i rapporteringen.

Offrets ålder

Som vi tidigare nämnt är det något svårt att jämföra nyhetsrapporteringen med brottsstatistiken gällande offrets ålder, då indelningen skiljer sig åt. Det vi kan se är att *60 år eller äldre* är den tredje mest förekommande åldersgruppen i nyhetsrapporteringen från 2019 och 2020, medan *35–44 år* är den tredje största åldersgruppen enligt brottsstatistiken för båda åren.

Den fjärde mest förekommande åldersgruppen är *40–49 år* i nyhetsrapporteringen under 2019 och 2020, respektive *45–54 år* i brottsstatistiken för båda åren. Den femte vanligast förekommande åldersgruppen i nyhetsrapporteringen är *50–59 år* i nyhetsrapporteringen för båda åren, respektive *55–64 år* i brottsstatistiken från 2019 och *65 år eller äldre* i statistiken från 2020.

9 Diskussion

I detta avsnitt diskuteras uppsatsen utifrån studiens teoretiska ramverk samt jämförs med tidigare forskning. Sedan sammanfattas svaren på frågeställningarna i en slutstas. Till sist diskuteras studiens generaliserbarhet och förslag till vidare forskning.

9.2 Jämförelse med uppsatsens teoretiska ramverk och tidigare forskning

Under följande underavsnitt kommer studiens resultat allmänt att diskuteras utifrån teorierna dagordningsteorin, medielogik och presstetik, samtidigt som det kommer att jämföras med tidigare forskning.

9.2.1 Dagordningsteorin – Våldtäktens plats och relation mellan offer och gärningsmän i nyhetsrapporteringen speglar inte brottsstatistiken

Utifrån uppsatsens resultat går det att se att våldtäkterna som det rapporteras om i de tre analyserade medierna under 2019 och 2020 inte speglar brottsstatistiken vid alla parametrar. Ett exempel är plats för våldtäkt, då det rapporteras om en betydligt större andel utomhusvåldtäkter jämfört med hur statistiken ser ut. Ett annat exempel är relation mellan offer och gärningsmän då betydligt fler våldtäkter anmäls där gärningsmän och offer är bekanta eller i en närmare relation i jämförelse med vad som framgår i nyhetsrapporteringen.

Enligt dagordningsteorin har nyhetsmedierna en makt att påverka samhällets opinion i olika samhällsfrågor (McCombs & Shaws, 1972). Det går således att argumentera för att de platser där våldtäkter äger rum i mediernas nyhetsrapportering, och hur relationerna mellan gärningsmän och offer porträtteras, kan påverka samhällets syn kring detta.

Det ska understrykas att brottsstatistiken inte motsvarar de våldtäkter som utspelar sig i verkligheten, då det uppskattas finnas ett stort mörkertal över anmälda sexualbrott (Brå, 2020). Däremot kan brottsstatistiken ses som en indikator över hur verkligheten möjligen förhåller sig.

Med tanke på att vårt resultat i jämförelse med brottsstatistiken skiljer sig, riskerar därmed medierna att förmedla en bild som är missvisande mot verkligheten. Och att samhället i sin tur får en falsk bild över var våldtäkter sker och vem som våldtar.

I anslutning till detta fann Sandbergs studie (2003) om våldtäktsrapporteringen i Dagens Nyheter under 2001–2002 liknande resultat. 55 procent av de 201 analyserade artiklarna rörde sig om fall av överfallsvåldtäkt utomhus. Lorentzon och Edwards fortsättningsstudie (2019) av Sandbergs studie kom också fram till att utomhusvåldtäkter är överrepresenterade i Dagens Nyheters nyhetsrapportering i förhållande till brottsstatistiken 2017 och 2018, men inte i lika hög grad som i Sandbergs studie.

Då även vår studie visar på en mindre andel utomhusvåldtäkter i nyhetsrapporteringen, kan det tyda på att den traditionellt sett höga andelen utomhusvåldtäkter i rapporteringen minskat.

Om man ska se till övriga parametrar där vi kunnat jämföra vårt resultat med brottsstatistik, det vill säga offrets och gärningsmännens ålder samt antal gärningsmän, finner vi det svårare

att dra samma tydliga slutsats att det finns en misrepresentation i rapporteringen mot Brå:s statistik.

9.2.2 Medielogik – Pandemins påverkan på nyhetsurvalet och motsättningen mellan medielogik och idealet att spegla verkligheten

Då lika många våldtäkter mot kvinnor 18 år och äldre anmäldes 2020 som under 2019, går det att argumentera för att rapporteringen om våldtäkter borde vara lika omfattande i antal artiklar och notiser för de två åren. Detta är det inte då 98 färre artiklar om våldtäkt kunde kodas under 2020.

Enligt teorier om medielogik går det å andra sidan att argumentera för att nyhetsurvalet i medier varierar över tid (Altheide & Snow, 1979). Det betyder att de händelser som det rapporterades om i nyhetsrapporteringen 2019 inte nödvändigtvis behöver ”bli en nyhet” och nå publicering 2020. Inte minst när en pandemi brutit ut, som uppfyller nyhetsvärderingskriterier för en massiv rapportering under en längre tid. Då medielogiken innebär att journalistiken tenderar att överbetona inslag som passar in i stereotypa berättarmallar och tona ner inslag som inte gör det (Ghersetti & Odén, 2019), finns det en sannolikhet att pandemin gjort sig skyldig till att det publicerats 98 färre artiklar om våldtäkter under 2020 än 2019 – trots att det anmäldes lika många.

Men att de våldtäkter som till stor del rapporterats om i nyhetsmedier generellt varit överfallsvåldtäkter utomhus (Sandberg, 2003) kan också ha sin förklaring i teorin om medielogik och nyhetskriteriet att i större utsträckning rapportera om avvikelser (Hvitfelt, 1989).

Överfallsvåldtäkter utomhus kan anses vara en större avvikelse och i viss mån ha ett större allmänintresse än våldtäkter där offer och förövare är bekanta och våldtäkten skett hemma. Som tidigare nämnts visar vårt resultat på en avvikelse mellan brottsstatistik och nyhetsrapporteringen gällande plats för våldtäkter, även om den minskat i jämförelse med tidigare studier. Fortsatt kvarstår teorier om medielogik som en förklaring till att rapporteringen inte speglar brottsstatistiken och det finns på så sätt en motsättning mellan medielogikens nyhetsvärdering och journalistikens ideal att rapportera en bild som speglar verkligheten (Kovach & Rosenstiel, 2019).

9.2.3 Pressetik – Få namn- och bildpubliceringar av gärningsmän och knapphändig information om offer i artiklarna

Gärningsmännens etnicitet, yrke och namn- och bildpublicering av gärningsmän och offrets utsatthet för alkohol och narkotika är de innehållsmässiga variabler som vi tagit fram med stöd i pressetik och de pressetiska reglerna.

Vårt resultat som visar att medierna publicerade gärningsmännens etnicitet i en liten utsträckning under båda åren (7 artiklar totalt), stämmer med Pollacks studie (2020) om brottsjournalistik. Den visar att gärningspersoners etnicitet sällan nämns i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter år 2014 och 2019.

Enligt vårt resultat var majoriteten av de artiklar där gärningsmännens etnicitet publicerats i samband med att gärningsmän döms till utvisning eller att åklagaren yrkar på det. Därför går att säga att tidningarna under båda åren, har tagit någorlunda hänsyn till den pressetiska regeln om att ”inte framhäva berörda personers etniska ursprung om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande”.

Publicering av gärningsmännens yrke är tätt kopplad till samma pressetiska regel om att ”inte framhäva berörda personens yrke om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.” Då tidningarna publicerade gärningsmännens yrke i 19 procent av artiklarna 2019 och 8 procent 2020, tog de större hänsyn till denna pressetiska regel 2020.

En möjlig förklaring till att yrke publicerades fler gånger 2019 kan vara att Metoo-rörelsen ligger närmare 2019 i tiden än 2020, och att den förhållandevis höga yrkespubliceringen 2019 är efterdyningar av rörelsen. Det bör dock påpekas att vi inte kan säkerställa att det beror av det.

Utifrån de kodade artiklarna går det att dra slutsatsen att de tre tidningarna anser att det är betydelsefullt att publicera yrke dels om våldtäkten är kopplad till en person i maktposition, exempelvis polis eller politiker – dels om våldtäkten begicks då gärningsmannen arbetade, exempelvis taxichaufför, vårdpersonal, tatuerare eller massör.

Det går att argumentera för att det är av betydelse att nämna gärningsmännens yrke i de fall då våldtäkten har begåtts på gärningsmannens arbetsplats eller då denne har arbetat. Det går även att argumentera för att det är av betydelse att framhäva berörda personers yrke i de fall då brottet har begåtts av en person i maktposition, då en av journalistikens uppgifter är att granska makten (Kovach & Rosenstiel, 2019). Det finns dock fall där det inte har varit av betydelse i sammanhanget att framhäva berörda personens yrke, men då detta ändå har gjorts.

Att namn- och identifierande bildpublicering av gärningsmän ägde rum i få enskilda fall där det rört sig om våldtäkt i samband med brott som mord, går i linje med den pressetiska regeln om att endast publicera namn på gärningsmän om ”uppenbart allmänintresse kräver att namn anges.” Det följer också den pressetiska regeln: ”Tänk på att en person, misstänkt för brott, i lagens mening alltid betraktas som oskyldig om fällande dom inte föreligger.” De pressetiska reglerna om bildpublicering faller även in under samma kriterier.

Ur ett pressetiskt perspektiv kunde vi inte se att information om offret varit påverkad av narkotika eller alkohol i samband med våldtäkten, angavs i artiklarna i syfte att skuldbelägga offret. De fall offrets alkoholpåverkan nämns är i samband med att åklagaren yrkat på att offret befunnit sig i en ”särskilt utsatt situation”, som är en del av sexualbrottslagstiftningen, vilket talar för att medierna värderar offrets integritet. På det stora hela innehöll texterna, som till största del utgjordes av händelserapportering av brott, knapphändig information om offer. Det går i linje med pressetiska regeln: “Visa alltid offren för brott och olyckor största möjliga hänsyn.”

9.3 Slutsats – svar på frågeställningarna

Vi kommer sammanfattat svara på våra frågeställningar utifrån resultaten vi samlat in i följande avsnitt.

Våra frågeställningar:

1. Hur ser rapporteringen om våldtäkt ut under coronaåret 2020 i tidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen?
2. Hur skiljer sig våldtäktsrapporteringen 2020 med jämförelseåret 2019?
3. Hur överensstämmer nyhetsrapporteringen med brottsstatistik för åren 2020 och 2019?

9.3.1 Frågeställning 1: Hur ser rapporteringen om våldtäkt ut under coronaåret 2020 i tidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen?

Denna uppsats har analyserat hur våldtäktsrapporteringen i Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter ser ut 2020 genom att analysera artiklarna utifrån innehållsmässiga variabler om våldtäktens karaktär, gärningsmän och offer.

Våldtäktens karaktär

300 artiklar av det totala antalet 345 artiklar som analyserats från 2020 innehåller någon form av platsbeskrivning för våldtäkten i form av inomhus, utomhus eller annan, övrig plats. Totalt kodades 50 procent av dessa 300 artiklar som inomhusvåldtäkter och 49 procent som utomhusvåldtäkter under 2020.

Av de våldtäkter som angivits att de ägt rum inomhus, utspelades 63 procent i en hemmiljö. Av de som angivits att de skett utomhus, utgjordes majoriteten av rapporteringarna av ospecificerad plats utomhus.

I 146 artiklar framgick det att någon form av särskilt våld förekommit i samband med våldtäkten. Då utgjorde misshandel 80 procent och vapenvåld 9 procent.

Obekantskap var den vanligast nämnda relationen mellan offer och gärningsmän (62 procent). 26 procent var bekanta och 12 procent utgjordes av parrelation/närmare relation.

Under 2020 var gärningsmän det subjekt som nämndes flest gånger i rubrik (46 procent). följt av varken offer eller gärningsman i rubrik (30 procent), offer (13 procent) och båda (12 procent).

Gärningsmännen

37 procent av artiklarna 2020 angav gärningsmännens ålder. Av de artiklarna var de två yngre ålderskategorierna *18-29 år* och *30-39 år* de mest framträdande.

En gärningsman var det vanligast förekommande antalet gärningsmän (88 procent). Sedan var två gärningsmän det näst vanligaste (6 procent).

Gärningsmännens etnicitet nämns i 7 artiklar under 2020 (2 procent), varav alla dessa angav en icke-svensk etnicitet.

Gärningsmännens yrke eller sysselsättning framgick av totalt 26 artiklar under 2020. Då var yrkena fördelade på många olika yrkeskategorier. De tre vanligaste yrkena var politiker (27 procent), anställd inom polisen (23 procent) och idrottsmän (12 procent).

Gärningsmännen namnpublicerades i 4 procent av artiklarna 2020. Gällande bildpublicering publicerades någon form av bild på gärningsmannen i 8 procent av artiklarna 2020. Den vanligaste bildtypen var censurerade bilder med 54 procent.

Brottsoffer

Av de totalt 345 artiklarna som publicerades under 2020 angavs offrets ålder i 60 artiklar (17 procent). Den mest frekventa åldersgruppen var *18–29 år* (57 procent).

I 10 av de analyserade artiklarna framgick det att offret varit påverkad av alkohol eller narkotika, vilket motsvarar 3 procent. Endast i en artikel angavs det att offret blivit drogad.

9.3.2 Frågeställning 2: Hur skiljer sig våldtäktsrapporteringen 2020 med jämförelseåret 2019?

Våldtäktsrapporteringen 2020 och 2019 skiljer sig mellan åren på några punkter. Till att börja med publicerades 98 färre artiklar/notiser under 2020, trots att anmälda våldtäkter mot kvinnor 18 år och äldre var lika många under de två åren. Därmed bekräftades vår hypotes om att medierna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter rapporterat om färre antal våldtäkter 2020 än 2019.

Det kan finnas ett samband mellan pandemins massiva medieutrymme 2020 och att det på så vis konkurrerat om utrymme till andra nyheter som till exempel brott, däribland våldtäkter. Däremot är nyhetsurvalet och vilka brott som det rapporteras om under ett år sannolikt mer komplext än så.

Vidare skiljer sig våldtäktsrapporteringen 2020 från 2019 vad gäller vilken plats våldtäkten begåtts. I inledningen nämndes hur rörelsefriheten minskat och isoleringen i hemmet ökat till följd av pandemin. Att vårt resultat visar på en högre andel utomhusvåldtäkter 2020 än 2019 talar emot det. Å andra sidan anmäldes en procentenheter fler utomhusvåldtäkter 2020 i förhållande till 2019.

Vårt resultat visade att det rapporterades om fler våldtäkter i skogar och parker under 2020 i jämförelse med året innan (14 procent 2020, 11 procent 2019). Något som skulle kunna hänga ihop med den ökade rörelsen i skogar, parker och det ökade intresset för friluftsliv under pandemin, som blev ett nytt smittsäkert sätt att umgås på.

Att nyhetsrapporteringar om våldtäkter på utomhusevenemang som festivaler minskade under 2020, kan antas vara en följd av de restriktioner som inneburit att event med folksamlingar ställts in.

Om man ser till våldtäkterna i nyhetsrapporteringen, utspelade sig en större andel i hemmiljö och en mindre andel på arbetsplatser under 2020 i jämförelse med året innan. Det går fortsatt inte att säkerställa att det finns något samband med restriktionerna om att stanna och jobba hemma, men det finns en möjlig korrelation.

Relationen mellan offer och gärningsmän i våldtäktsrapporteringen visar att en mindre andel våldtäkter begicks i en parrelation 2020 än 2019. Detta trots att brottsstatistiken visar att andelen anmälda våldtäkter i nära relation ökat. Vidare berättar texterna att offren och gärningsmännen är obekanta med varandra i en högre utsträckning under 2020 än 2019, trots att andelen anmälda våldtäkter visar att fördelningen av obekanta gärningsmän ser lika ut för de två åren.

Det talar också emot pandemins avtryck på våldtäktsrapporteringen, och de rapporter som vittnat om ökad utsatthet för de som lever med våld i nära relation (Jämställdhetsmyndigheten, 2020), där våldtäkt kan vara ett av brotten.

Vidare visar studiens resultat på flera andra parametrar där våldtäktsrapporteringen skiljer sig mellan åren. Till exempel att andelen ensamstående gärningsmän var högre under 2020, eller åldersgruppen 18-29 år som var vanligare bland gärningsmän 2019.

9.3.3 Frågeställning 3: Hur överensstämmer nyhetsrapporteringen med brottsstatistik för åren 2020 och 2019?

De studerade tidningarna Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheters nyhetsrapportering överensstämmer med brottsstatistiken för några av de variabler vi har valt att undersöka, medan andra variabler skiljer sig åt från statistiken.

Gällande vilken plats våldtäkter sker på, är utomhusvåldtäkter markant överrepresenterade i nyhetsrapporteringen under både 2019 och 2020 i förhållande till brottsstatistiken över anmälda våldtäkter. Nyhetsrapporteringen ger därmed inte en sanningsenlig bild om vart våldtäkter sker.

Vad gäller relation mellan offer och gärningsmän, är våldtäkter där offer och gärningsman är obekanta med varandra likaså markant överrepresenterade i nyhetsrapporteringen för båda åren. För att knyta an till dagordningsteorin kan denna överrepresentation i förlängningen resultera i att samhällets bild av våldtäkter är att de begås utomhus av obekanta gärningsmän – så kallade överfallsvåldtäkter.

Gärningsmännens ålder i nyhetsrapporteringen under 2019 överensstämmer inte fullt ut med brottsstatistiken över åldern på lagförda män från samma år. Några av åldersgrupperna är antingen en aning underrepresenterade eller överrepresenterade samt att ordningen mellan åldersgrupperna 40–49 år och 50–59 år är omkastad i nyhetsrapporteringen. För 2020 stämmer gärningsmännens ålder i nyhetsrapporteringen någorlunda överens med brottsstatistiken från samma år. Det finns dock åldersgrupper som är mer eller mindre överrepresenterade eller underrepresenterade, samt att åldersgruppen 60 år eller äldre inte representeras någon gång i våra analyserade artiklar, trots att den utgör 2 procent i brottsstatistiken år 2020.

Vad gäller offrens ålder är de två yngsta åldersgrupperna i nyhetsrapporteringen representativa med brottsstatistiken för båda åren. Med de två yngsta åldersgrupperna syftar vi på 18–29 år och 30–39 år i nyhetsrapporteringen och 18–24 år och 25–34 år i

brottsstatistiken. Vad gäller resterande åldersgrupper i nyhetsrapporteringen är de desto mindre representativa med brottsstatistiken för båda åren.

Utifrån dagordningsteorin är det möjligt att missrepresentationen av gärningsmännens ålder och offrens ålder kan leda till att samhället, eller tidningsläsarna om så vill, får en missvisande bild av vem som är en våldtäktsman och vem som blir våldtagen. Det bör dock framhållas att missrepresentationen av ålder inte är i samma omfattning som för exempelvis vilken plats våldtäkten sker på.

När det gäller antalet gärningsmän i de olika våldtäktsfallen stämmer nyhetsrapporteringen överens med brottsstatistiken från 2019 och 2020. Därmed ger nyhetsrapporteringen en sanningsenlig bild av hur många gärningsmän det är i de olika våldtäktsfallen.

9.4 Generaliserbarhet

Det är svårt att avgöra om det går att göra några större generaliseringar av studiens resultat. Å ena sidan inkluderar vår studie fler tidningar och artiklar än Sandbergs studie samt Edwards och Lorentzsons studie. Å andra sidan behöver ett större material inte vara synonymt med god generaliserbarhet.

Ytterligare en faktor som kan ha påverkat studiens generaliserbarhet är att den undersöker två kvällstidningar och endast en morgontidning. En rimlig fråga är därmed om resultatet hade sett annorlunda ut om vi hade undersökt ytterligare en morgontidning. Kvällstidningar kan anses rapportera om mer sensationella nyheter (NE, u.å.), och därför skulle exempelvis andelen artiklar om utomhusvåldtäkter kunnat vara färre om studien inkluderade en till morgontidning. Detta hade i så fall lett till ett annat resultat. Men i nuläget är det inte möjligt att besvara denna fråga.

En faktor som talar för att vår studie har en god generaliserbarhet är att våra valda tidningar har intermediala dagordningseffekter, det vill säga att de i allmänhet har större möjlighet att sätta agendan för andra mediers nyhetsrapportering (McCombs, 2014). Studiens resultat kan därför tänkas vara överförbara på andra nyhetsmedier.

Men för att kunna göra säkra och tillförlitliga generaliseringar hade fler tidningar behövts undersökas. Med det sagt vill vi poängtera att vår studie, trots detta, bidrar till forskningsfältet och är ett steg mot att kunna göra tillförlitliga generaliseringar om hur nyhetsmediers våldtäktsrapportering ter sig.

9.5 Förslag till vidare forskning

Denna studie har undersökt hur Aftonbladet, Expressen och Dagens Nyheter rapporterar om våldtäkt under 2019 i jämförelse med 2020 och hur den rapporteringen är representativ med hur våldtäkterna ser ut i brottsstatistiken.

Framtida studier skulle med fördel kunna ta avstamp i samma frågeställningar som oss, men applicera en kvalitativ forskningsdesign. Till exempel skulle de i en intervjustudie kunna undersöka journalisters nyhetsvärdering av våldtäktsrapportering.

Vårt resultat visade också att även om vi undersökte våldtäktsrapporteringen under coronaåret 2020, kunde vi inte se att pandemin nämndes i rapporteringen. Framtida forskare skulle exempelvis kunna undersöka huruvida ordet ”corona” eller liknande ord kopplade till pandemin, nämns i brottsrapporteringen 2020. Studier om hur många av de publicerade nyheterna 2020 som handlar om pandemin finns, men inte studier om hur detta har märkts i andra journalistiska genrer som brottsjournalistik.

Av alla artiklar och notiser om våldtäkter vi kodade som tillhörde 2020, nämndes aldrig corona. Var det ingen förövare som var svår att identifiera på grund av att han bar munskydd? Var det inga restriktioner som var en viktig detalj i händelseförloppet när våldtäkten begicks på en pub eller restaurang som var värt att lyfta i artikeln? Var det inga försiktighetsåtgärder poliserna fick vidta när de anlände till en bostad för misstanke om våldtäkt?

Detta är något som skulle kunna vara intressant att jämföra med andra nyheter för att se hur journalistiken har ändrat sin utformning av nyhetsrapportering i samband med corona, men även varför detaljer om corona inte har haft ett tillräckligt högt nyhetsvärde för att lyftas in som viktig detalj kring rapportering om våldtäkt/våldtäktsförsök.

Framtida forskare skulle också kunna jämföra hur resultaten skiljer sig mellan dagspress och kvällspress. Vi har valt att inte göra detta då det skulle bli för många frågeställningar samt ett för stort resultat att redovisa för tidsramen av denna uppsats.

10 Referenser

Litteratur

Altheide, David., & Snow, Robert. (1979) *Media Logic*. Beverly Hills: Sage

Ahlquist, M., & Borglund, T. (2017). *Medierna och Etiken*. Stockholm: Sanoma.

Asp, Kent. (1986). *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. (Doktorsavhandling, Göteborgs Studies in Politics, 13). Stockholm: Akademitlitteratur AB. Hämtad 2021-12-02 från <https://www.gu.se/jmg/maktiga-massmedier>

Benton, M., & Frazier, P. J. (1976). The agenda-setting function of the mass media at three levels of "information holding". *Communication Research* 3(3), 261–274. doi: 10.1177/009365027600300302

Börjesson, B., & Bengt Johansson. (2020). När allt är ett knapptryck bort Synen på namnpublicering i en ny medievärld. I T. von Krogh., O. Lidbom., T. Rosenvinge., L. Truedson. (Red). *Uthängd - inte bara #metoo* (s. 134–152). Stockholm: Institutet för mediestudier.

Christie, Nils. (2001.) Det idealiska offret. I M. Åkerström (Red.) & I. Sahlin (Red.), *Det motspänniga offret* (s. 46–58). Lund: Studentlitteratur.

Dahlgren, P. M. (2021). *Medieinnehåll och mediekonsumtion under coronapandemin: Datoriserade metoder för insamling och analys av stora mängder text- och mediedata*. (ISSN: 1101–4679). Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.

Ekström, M., & Johansson, B. (Red.). (2019). *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Ghersetti, Marina. (2021). *Den största nyheten*. I B. Johansson., L. Truedsson (Red.), *Journalistik i coronans tid*. (s. 23–44). Stockholm: Institutionen för mediestudier.

Ghersetti, M., & Odén, T. (2021). *Coronapandemin våren 2020. En undersökning av nyheter och opinion*. (MSB1726). Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.

Ghersetti, M., & Odén, T. (2019). Krisjournalistik. I M. Karlsson & J. Strömbäck (Red.) *Handbok i journalistikforskning*. (s. 269–278). Lund: Studentlitteratur.

Golan, G., & Wanta, W. (2001). Second-level agenda setting in the New Hampshire primary: A comparison of coverage in three newspapers and public perceptions of candidates.

Journalism & Mass Communication Quarterly, 78(2), 247–259.
doi:10.1177/107769900107800203

Heber, Anita. (2007). *Var rädd om dig! Rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Stockholms universitet. Hämtad 2021-11-25.

Hvitfelt, Håkan. *Nyheterna och verkligheten: Byggstenar till en teori*. Göteborg: Journalisthögskolan vid Göteborgs universitet.

Häger, Björn (2020). *Reporter, en grundbok i journalistik*. Lund: Studentlitteratur

Kovach, Bill., & Rosenstiel, Tom (2014). *Elements of journalism – what newspeople should know and the public should expect*. New York: Three Rivers Press

Livholts, Mona. (2008). The loathsome, the rough type and the monster: the violence and wounding of media texts on rape. In Jeff. Hearn & Vivian. Burr (Red.), *Sex, Violence and the Body. The Erotics of Wounding*. (s.194-211). New York: Palgrave Macmillan

McCombs, M., Lopez-Escobar, E., & Llamas, J.P. (2000). Setting the agenda of attributes in the 1996 Spanish general election. *Journal of Communication* 50(2), 77-92.
doi:10.1093/joc/50.2.77

McCombs, M., & Ghanem, S. (2003). The convergence of agenda setting and framing. In S.D. Reese, O.H. Gandy & A.E. Grant (Red.), *Framing public life. Perspectives on media and our understanding of the social world* (s. 67-81). Mahaw: Lawrence Erlbaum.

McCombs, Maxwell., Shaw, Donald. (1972) The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), s.176-187

McCombs, M. (2014) *Setting the Agenda. The mass media and public opinion*. 2 uppl. Cambridge: Polity Press.

Nilsson, Gabriella. (2019). Rape in the news: On rape genres in Swedish news coverage. *Feminist Media Studies*, 19(8), 1178-1194. doi:10.1080/14680777.2018.1513412

Orvesto. (2021). *Räckviddsrapport ORVESTO Konsument 2021:1*. Stockholm: Orvesto.

O'Hara, Shannon. (2012). Monsters, playboys, virgins and whores: Rape myths in the news media's coverage of sexual violence. *SAGE Publication*, 21(3) 247–259. doi: 10.1177/0963947012444217

Pollack, Ester. (2001). *En studie i medier och brott*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Stockholms universitet. Hämtad 2021-11-25.

Pollack, Ester. (2020). Brottslighet och namnpublicering. I T. von Krogh., O. Lidbom., T. Rosenvinge., L. Truedson. (Red). *Uthängd - inte bara #metoo* (s. 114–133). Stockholm: Institutet för mediestudier.

Roessler, Patrick. (2008). Agenda-setting, framing and priming. In W Donsbach & M.W. Traugott (Red.) *The Sage Handbook of Public Opinion Research* (s. 205-217). London: Sage.

Sandberg, David. (2003). *Riktig våldtäkt – en undersökning av våldtäkt i nyhetsrapporteringen*. (Magisteruppsats). Stockholm: Stockholm universitet. Hämtad 2021-10-05.

Scheufele, D. (2000). Agenda-setting, priming and framing revisited: Another look at cognitive effects of political communication. *Mass Communication & Society* 3(2–3), 297–316. doi: 10.1207/S15327825MCS0323_07

Shehata, Adam. (2019). Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I M. Karlsson & J. Strömbäck (Red.), *Handbok i journalistikforskning*. (s. 337–350). Lund: Studentlitteratur.

Truedson, Lars. (2020). Uthängd! - om medieetik bortom #metoo. I T. von Krogh., O. Lidbom., T. Rosenvinge., L. Truedson. (Red). *Uthängd - inte bara #metoo* (s. 7–16). Stockholm: Institutet för mediestudier.

Vliegenhart, R., & Walgrave, S. (2008). The contingency of intermedia agenda setting: A longitudinal study in Belgium. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 85(4), 860-877. doi: 10.1177/107769900808500409

Weaver, D.H. (2007). Thoughts on agenda setting, framing and priming. *Journal of Communication* 57(1), 142–147. doi: 10.1111/j.1460-2466.2006.00333.x

Wigorts Yngvesson, S. (2006). *Den moraliska journalisten. En analys av yrkesetik, ideal och dygder*. (Doktorsavhandling, Uppsala Studies in Social Ethics, 32). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. Hämtad 2021-11-25 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1379533/FULLTEXT01.pdf>

Elektroniska källor

Barnombudsmannen. (2021). *Konventionstexten*. Hämtad 2021-11-29, från <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/>

Brottsförebyggande rådet. (2019a). *Kriminalstatistik 2019. Anmälda brott. Slutlig statistik*. Hämtad 2021-11-24 från <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2020-03-31-anmalda-brott-2019.html>

Brottsförebyggande rådet. (2019b). *Våldtäkt från anmälan till dom*. Hämtad 2021-10-22, från <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2019-05-27-valdtakt-fran-anmalan-till-dom.html>

Brottsförebyggande rådet. (2020). *Kriminalstatistik 2020. Anmälda brott. Slutlig statistik*. Hämtad 2021-11-24 från <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/anmalda-brott.html>

Brottsförebyggande rådet (2021). *Våldtäkt och sexualbrott*. Hämtad 2021-10 02, från <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>

Edwards, Alice & Lorentzson, Anton. (2019) *#Våldtäkt. En kvantitativ studie om Dagens Nyheters våldtäktsrapportering*. (Kandidatuppsats). Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.
Hämtad 2021-09-20 från <https://expo.jmg.gu.se/?s=v%C3%A5ldt%C3%A4kt>

Europeiska rådet – europeiska unionens råd (2021). *Tidslinje – rådets åtgärder mot coronapandemin*. Hämtad 2021-11-22 från <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/coronavirus/timeline/#>

Farrow, Ronan. (2017, 10 oktober). From Aggressive Overtures to Sexual Assault: Harvey Weinstein's Accusers Tell Their Stories. *The New Yorker*. Hämtad 2020-11-25 från <https://www.newyorker.com/news/news-desk/from-aggressive-overtures-to-sexual-assault-harvey-weinsteins-accusers-tell-their-stories>

Folkhälsomyndigheten. (2021). *När hände vad under covid-19-pandemin*. Hämtad 2021-11-12 från <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/664ee17494c74ad4b7eac3994ed69d09>

Journalistförbundet. (2021). *Spelregler för press, radio och tv*. Hämtad 2021-11-24 från <https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-press-radio-och-tv>

Jämställdhetsmyndigheten. (2021). *Coronapandemin ökar risken för våld mot kvinnor och barn*. Hämtad 2020-10-15 från <https://www.jamstalldetsmyndigheten.se/nyhet/coronapandemin-okar-risken-for-vald-mot->

[kvinnor-och-barn?fbclid=IwAR2VxScqcfKsBWD4C-NwB6EPZke0rPWduf2rfBgz76_zxdqpFAaGoEyrJYM](https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html)

Kantor, J., & Twohey, M. (2017, 5 oktober). *Harvey Weinstein Paid Off Sexual Harassment Accusers for Decades*. The New York Times Hämtad 2020-11-25 från <https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html>

Nationalencyklopedin [NE]. (u.å.) *Kvällstidning*. Hämtad 2022-02-06 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kv%C3%A4llstidning>

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2014). *Sexuellt våld*. Hämtad 2020-11-15 från <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexuellt-vald/>

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2019). *Sexuellt våld*. Hämtad 2020-11-15 från <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sexuellt-vald/sexuellt-vald/>

SFS 2018:618. *Om sexualbrott*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2020:526. *Lag om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

World Health Organization. (2021). *WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard*. Hämtad 2021-11-26 från https://covid19.who.int/?gclid=CjwKCAiAnO2MBhApEiwA8q0HYU4kTyaPnYu84-Bz1bVi4mhhyGu0DEWGBByGMIPLzfvmi0InxstPTeBoCCVIQAvD_BwE

Bilaga 1: Kodbok

Identifikationsvariabler

V1. ID-nummer

(initialer till kodare)

V2. Tidning

- 1) Aftonbladet
- 2) Expressen
- 3) Dagens Nyheter

V3. År

- 1) 2019
- 2) 2020

V4. Månad

- 1) Januari
- 2) Februari
- 3) Mars
- 4) April
- 5) Maj
- 6) Juni
- 7) Juli
- 8) Augusti
- 9) September
- 10) Oktober
- 11) November
- 12) December

V5. Dag

- 1) Måndag
- 2) Tisdag
- 3) Onsdag
- 4) Torsdag
- 5) Fredag
- 6) Lördag
- 7) Söndag

V6. Rubrik för nyheten

Variabler om våldtäktens karaktär

V7. Nämnas det vart våldtäkten har ägt rum

- 1) Ja
- 2) Nej

Om det endast står angivet vilken ort våldtäkten ägt rum, kodas det som 1) Ja.

V8. Om ja, står det att våldtäkten skett inomhus eller utomhus

- 1) Inomhus
- 2) Utomhus
- 9) Annan, övrig

Om det tex står att våldtäkten ägt rum på firmafest är det oklart om det är inomhus eller utomhus och kodas då som annan, övrig.

V9. Om inomhus, vilken typ av inomhus

- 1) Hemmiljö
- 2) Offentlig lokal
- 3) Transportmedel
- 4) Arbetsplats
- 5) Hotell
- 9) Annan, övrig

Med offentlig lokal menas exempelvis restaurang, klubb, event, idrottsanläggning/gym. Om det framgår att våldtäkten skett inomhus, men inte specificerat vilken typ av inomhus kodas det 9)Annan,övrig. Tex om det endast framgår att våldtäkten ägde rum när både offer och gärningsman sov, men inte var de sov.

V10. Om utomhus, vilken typ av utomhus

- 1) Skog/park
- 2) Gata/torg
- 3) Utomhusevenemang
- 9) Annan, övrig

Med utomhusevenemang menas exempelvis festival, utomhuskonsert. A

V11. Nämns det om det rör sig om särskilt våld

- 1) Ja
- 2) Nej

Med särskilt våld ger texten information om att något av variabelvärdena i variabeln nedan förekommit. Vid överfallsvåldtäkt ger texten information om att särskilt våld förekommit.

V12. Om ja, vilken typ av särskilt våld rör det sig om

- 1) Misshandel
- 2) Vapen
- 3) Mordförsök/Mordhot
- 4) Mord
- 5) Flera av ovanstående
- 9) Annan, övrig

Används några av de tre första kategorierna i artikeln kan den klassas som grov våldtäkt, enligt brottsbalken. Om offret hålls fast, eller trycks ner räknas detta som misshandel. Om texten bara ger information om att en överfallsvåldtäkt skett, kodas detta som 1) misshandel.

V13. Vid flera typer av särskilt våld eller annan, övrig, specificera

V14. Framgår relation mellan offer och gärningsman

- 1) Ja
- 2) Nej

Framgår det endast att det rör sig om överfallsvåldtäkt, kodas detta som 1) Ja. Framgår det endast att våldtäkten ägt rum på ett hotell, kodas det som 2) Nej.

V15. Om ja, vilken relation har offer och gärningsman

- 1) Bekanta
- 2) Ingår i en parrelation/närmare relation
- 3) Obekanta
- 9) Annan, övrig

Artikeln ska använda någon sorts definition för att det ska räknas som en bekantskap. T.ex. ord som "Kollega", "Klasskamrat" osv. Detsamma gäller för parrelation/närmare relation där t.ex. ord som "Pojkvän" eller "Sambo" signalerar detta.

Framgår det endast att det rör sig om överfallsvåldtäkt, kodas detta som 3) obekanta.

V16. Om svaret är 1), 2) eller 9), definiera relationen

V17. Nämns offer eller gärningsman i rubriken

- 1) Ja
- 2) Nej

V18. Om ja, vem nämns i rubriken

- 1) Offret
- 2) Gärningsmannen/männen
- 3) Båda
- 9) Annan, övrig

Om rubriken är formulerad "Kvinna våldtagen i centrala Göteborg" kodas artikeln som 1) offret.

Om rubriken är formulerad "Man döms för våldtäkt ..." kodas artikeln som 2) gärningsman.

Om rubriken är formulerad "Man våldtog kvinna i centrala Göteborg" kodas artikeln som 3) båda.

V19. Framgår det i artikeln vilken juridisk process våldtäkten befinner sig i

- 1) Ja
- 2) Nej

V20. Om ja, vilken juridisk process

- 1) Polisanmälan/brottsmisstanke/förundersökning
- 2) Gripande/anhållande/häktning

- 3) Åtal
- 4) Rättegång/dom
- 5) Överklagande
- 9) Annan, övrig

V21. Kommentarer på V20.

Vid texter som kodas 2) Gripande/anhållande/häktning, specificera vilken av dessa tre det rör sig om. Vid fallen dom, specificera domen. Specificera Annan, övrig, vilket skulle kunna vara när brottsundersökningen tex är nedlagd.

Variabler om gärningsman

V22. Nämns gärningsmannen/männens vid någon form av namn?

- 1) Ja
- 2) Nej

Oavsett om gärningsmannen nämns med sitt riktiga namn eller pseudonym kodas variabeln som 1) Ja.

V23. Om ja, nämns gärningsmannen/männens namn i form av pseudonym?

- 1) Ja
- 2) Nej

Vid pseudonym räknas namn som inte är det riktiga namnet på gärningsmannen, till exempel Hagamannen eller ett namn personen nämns vid namn den tidigare haft.

V24. Kommentar på V23.

Om gärningsmannen riktiga namn nämns, skriv ut namnet. Om gärningspersonen omnämns i form av pseudonym, skriv ut pseudonymen tex Nytorgs mannen.

V25. Nämns gärningsmannen/männens ålder

- 1) Ja
- 2) Nej

V26. Om ja, vad är gärningsmannen/männens ålder

- 1) 18–29
- 2) 30–39
- 3) 40–49
- 4) 50–59
- 5) 60 eller äldre
- 9) Annan, övrig

Se metodavsnittet för närmare förklaring av ålder. Om det står att mannen är i 30-årsåldern kodas det som 2) 30–39. Om det står att mannen är i 35-årsåldern kodas det också som 2) 20–39. Kommentera när det skulle kunna vara annan/övrig

V27. Nämns antal gärningsmän

- 1) Ja
- 2) Nej

V28. Om ja, hur många gärningsmän

- 1) En gärningsman
- 2) Två gärningsmän
- 3) Tre gärningsmän
- 4) Fyra gärningsmän
- 5) Fem gärningsmän
- 6) Fler än fem gärningsmän
- 9) Annan, övrig

V29. Nämns gärningsmannen/männens etnicitet

- 1) Ja
- 2) Nej

V30. Om ja, vilken etnicitet har gärningsmannen/männen

- 1) Svensk
- 2) Icke-svensk
- 3) Flera etniciteter
- 9) Annan, övrig

Se metodavsnitt för närmare förklaring om etnicitet.

V31. Kommentar på V30.

Om flera etniciteter nämns , eller annan, övrig, förklara hur det beskrivs i artikeln/notisen.

V32. Nämns gärningsmannen/männens yrke

- 1) Ja
- 2) Nej

Står det att gärningsmannen exempelvis jobbar inom vården, men inte exakt yrkestitel kodas det som 1). Om ja, specificera under V33.

V33. Om ja, definiera yrkestitel/bransch

V34. Får gärningsmannen/männen komma till tals?

- 1) Ja
- 2) Nej

V35. Om ja, hur får gärningsmannen/männen komma till tals?

1. Genom juridiskt ombud eller annan inom rättsväsendet
2. Genom förhör
3. Genom larmsamtal
4. Genom rättegång/dom

5. Genom direkt kontakt med reporter/tidningsmediet
6. Genom flera av ovanstående
- 9) Annan, övrig

V36. Om flera av ovanstående, specificera

Om flera av ovanstående variabelvärden stämmer in, specificeras det i kommentaren samt om det är Annan, övrig. Om gärningsmannen tex får komma till tals genom exempelvis juridiskt ombud och genom förhör skrivs det ut som 1,2.

Variabler om offer

V37. Nämns offrets vid namn

- 1) Ja
- 2) Nej

Oavsett om offret nämns med sitt riktiga namn eller pseudonym kodas variabeln som 1) Ja.

V38. Nämns offrets namn i form av pseudonym

- 1) Ja
- 2) Nej

Vid pseudonym räknas namn som inte är det riktiga namnet på offret.

V39. Kommentar på V38.

Om offret omnämns i form av pseudonym eller sitt riktiga namn, skriv ut det här.

V40. Nämns offrets ålder

- 1) Ja
- 2) Nej

V41. Om ja, vad är offrets ålder

- 1) 18–29
- 2) 30–39
- 3) 40–49
- 4) 50–59
- 5) 60 eller äldre
- 9) Annan, övrig

Vi har valt att inte gå under 18 års ålder, då vi inte ska undersöka våldtäkter mot barn. Om det står att offret är i 30-årsåldern går det under 2) 30–39. Om det står att offret är i 20-årsåldern går det under 1) 18–29 osv.

V42. Nämns det hur offret varit klädd

- 1) Ja
- 2) Nej

V43. Om ja, specificera i en kommentar hur offrets klädsel omskrevs

V44. Nämns det om offret varit påverkad av alkohol eller narkotika

- 1) Ja
- 2) Nej

V45. Nämns det om offret har blivit drogad

- 1) Ja
- 2) Nej

V46. Får offret komma till tals

- 1) Ja
- 2) Nej

V47. Om ja, hur får offret komma till tals

1. Genom juridiskt ombud eller annan inom rättsväsendet
2. Genom förhör
3. Genom larmsamtal
4. Genom rättegång/dom
5. Genom direkt kontakt med reporter/tidningsmediet
6. Genom flera av ovanstående
- 9) Annan, övrig

Om det inte framgår hur offret kommer till tals, kodas det som 9) Annan, övrig. Tex när offret kommer till tals genom ett lösryckt citat.

V48. Om flera av ovanstående, specificera

Om flera av ovanstående variabelvärden specificeras det i kommentaren samt om det är annan, övrig. Om offret får komma till tals genom exempelvis juridiskt ombud och genom förhör skrivs det ut som 1,2.

Variabler om bilder

V49. Finns bild/bilder i artikeln/notisen

- 1) Ja
- 2) Nej

V50. Om ja, finns bild på gärningsman/männen

- 1) Ja
- 2) Nej

Om gärningsmannen syns i form av en avatar är svaret 1) Ja.

V51. Om ja, hur är bild på gärningsmannen/männen

- 1) identifierande

- 2) avidentifierad/censurerad
- 3) Avatar
- 9) Annan, övrig

Med avidentifierad menas att bilden är pixlad eller på annat sätt otydliggjord. Med avatar menas någon form av illustration för gärningsmannen, till exempel en svart silhuett.